دپنجهٔ شهادت سلحشوران مسلمان مایهٔ تاریک شود
تابرسوم کی باشیم پیام ببرِ ...

چهارصفحه

شهادت

ارگان مرکزی حزب اسلامی افغانستان

نمبرمسلسل (۱۲۵۰) سال نزدهم - شمارهٔ (۱۵۸) یکشنبه (۶)عقرب
۱۳۷۵هـ ش (۱۵) جمادي الثاني ۱٤۱۷هـ ق (۲۷)اکتوبر ۱۹۹۶م

الهی لارښوونی

دوی پرخلاف کومو کسانو چې په دنیاکی ایمان راوری دی اوښه عملونه یې کړی دی هغوی به په داسی باغونوکی ننو یستل شی چې ترهغو لاندی به ویالی بهیږی . هلته به هغوی دخپل رب په حکم سره دتل له پاره اوسیږی ، او هلته به دهغو هرکلی دسلامتیا په مبارکی ویلو سره وشی .
(ابراهیم - ۲۳)

دپاکستان حکومت په اسلام آباد کی دجماعت اسلامی له خوا درابلل شوی مظاهری مخه نیسی

حکومت اسلام اباد ته تړولی غځیدلی لاری تړلی دی

دجماعت اسلامی مشر وایی : دا زمونږ مسلم حق دی چی په اسلام آباد کی مظاهره وکړو

اسلام آباد - دلړم ٥مه :
دپاکستان دجماعت اسلامي گوند ټيت لري چي په اسلام آباد کي دحکومت په خلاف خپلو مظاهروته دوام ورکړي .
دنړيوالو خبري آژانسونودرپوټ له مخي جماعت اسلامي نن اسلام آبادته په زرگونوکسان راغوښتي اوغواړي چي په خپل هيواد کي دشريعت دنفاذ دپلي کيدو لپاره دحکومت په خلاف مظاهره وکړي .
حکومت اسلام آباد ته ټولې تلونکي لاري ترلي اودموټرويه تگ راتگ ئي بنديزونه لگولي دي .
خبري منابع وايي چي حکومت دتيرو دوورځويه دوران کي دجماعت اسلامي په زرگونو غړي نيولي اواسلام آباد ته دغزځيدلو لارويه اوږدوکي يې خنډونه اچولي دي .
دفرانس پريس خبري آژانس وايي چي
باقی «۲» مخ «٤» ستون

آینده افغانستان تاریك وجنگهای بعدی خونین ترخواهد بود

روزنامه دي نيوز درسرمقاله شماره روز جمعه خود باتوجه به جنگ هاي اخير آينده استقرارصلح .....
سرزمين افغانستان پوشيده ازخون است ولي هنوزهم خونريزي همچنان ادامه دارد . رويارويي نيروها دراين کشور مصيبت زده که بيش ازيك ونيم دهه صحنه جنگ هاوکشتارهاي شديد وخونين بوده هنوز هم پايان اين تراژيدي بعيد ونامشخص بنظر مي رسد وقتي لشکر طالبان ازديوار حصارهاي کابل عبور کرد وبه پيروزي قابل ملاحظه نايل شد،
بقيه درستون «٥» صفحه «٤»

امریکا : طالبان مانع ورود هیئت امریکایی به کابل شدند

طالبان : ماخواهان روابط حسنه با همه کشورهابه شمول امریکا هستیم

بلندپايه رسمي امريکا امروز پنجشنبه دراواشنگتن گفت طالبان از قبول پيشنهاد سفرهيئت امريکايي به کابل خودداري کردند زيرا آنها نگراني دارند که سفر اين هيئت به کابل موجب ميشود تا مردم اين گروه را حامي امريکا وياامريکارا حامي اين گروه
طالبان از ورود هيئت امريکايي به کابل به اين علت جلوگيري نمودند که عقيده مردم نسبت به حمايت امريکا ازين گروه تقويت مي يابد .
به گزارش آژانس خبري فرانسه يك مقام
بقيه درستون «٦» صفحه «١»

تلاش های صلح جویانه تاکنون به نتیجه ای نرسیده است

باگذشت هر روز بروسعت وشدت جنگ افزوده میشود

طرفین از قوای هوایی نیز استفاده مینمایند

درنقاط دیگرکشور احتمال بروزدرگیری های تازه متصوراست

درحاليکه رئيس هيئت صلح سازمان ملل بخاطر استقرارصلح وامنيت در افغانستان مصروف ديداروگفتگو باسران جناح هاي متخاصم است وازخارج کشورهم تلاش هاي صلحجويانه درجريان است ، باگذشت هرروز دامنه جنگ وسعت پيدامي کند ونيروهاي ،تازه وارد صحنه نبرد مي شوند .
گزارش هاي رسيده ازکابل ومزارشريف حاکيست که درگيري هاي تازه ميان نيروهاي شوراي عالي دفاع افغانستان وطالبان درولايات غربي کشور روي داده ونيروي هوايي جنبش ملي هم وارد نبرد شده است.
طيارات جنبش ملي مواضع طالبان درشمال کابل وميدان هوايي خواجه رواش رابمباران کردند .
براساس گزارش رسيده ازکابل ديروز طيارات جت جنگنده نيروهاي جنبش ملي دونوبت ميدان خواجه رواش وخطوط اول مواضع طالبان درشمال کابل را به شدت بمباران و درهم کوبيدند ؛ ازتلفات وخسارات احتمالي اين بمباران گزارش نشده ولي اين عمليات شديد وکوبنده توصيف شده است .
گفته ميشود اين اولين باريست که نيروهاي مخالف طالبان بعدازسقوط کابل، ازقواي هوايي درجنگ استفاده مي کند .
قبل ازين ظهر روزجمعه طيارات جنگنده طالبان جبل السراج را بمباران نمودند که تلفات وخساراتي دربي نداشت .
بقيه درستون «٣» صفحه «٤»

ددفاع دعالی شوریٰ الوتکو دخواجه رواش هوایی ډگربمبباری کړ

په بادغیس کی ددوستم اوطالبانو دځواکونو ترمنځ جگړه سره شوه

کابل - دلړم ٥ مه :
ددفاع دعالي شورا جيټ الوتکو دخواجه رواش هوائي ډگربمبباري کړ.
دنړيوالو خبري آژانسونو درپوټ له مخي پرون ددفاع دعالي شورا جيټ جنگي الوتکويه کابل کي دخواجه رواش هوايي ډگربمبباري کړ.
دامريکاغږ راډيو دخبريال ديوه رپوټ په اساس ويل کيږي چي پدي بمباري کي چاته کوم تاوان ندي رسيدلي .
له بلې خوا دادوي ورځې کيږي چي وطالبانو اوجنبش ملي اسلامي دځواکونو ترمنځ دبادغيس په ولايت کي خونړي جگړې روانې وي خو پرون ماسپښين
باقی «٤» مخ «٣» ستون

بینظیر بوتو خواستار میانجیگری اریکان در تعنیه افغانستان شد

پشاور - ٥ عقرب :
حکومت پاکستان ازنجم الدين اريکان صدراعظم ترکيه خواسته است تاغرض حل بحران افغانستان ميان گروه هاي افغان ميانجيگري نمايد .
طبق گزارش روزنامه « حارث »
بقيه درستون «٤» صفحه «٤»

په پکتیکا ولایت کی طالبانو له پخوانیو جهادی قوماندانانو څخه دمرستی غوښتنه وکړه

ارگون - دلړم ٥ مه :
په پکتيکا ولايت کي دطالبانو واکمنو له پخوانيو جهادي قوماندانانو څخه دمرستي غوښتنه وکړه .
دنړيوالوخبري آژانسونو درپوټ له مخي پرون طالبانو دپکتيکا ولايت په مرکزارگون ښارکي يوه غونډه جوړه کړه په غونډه کي چي دنوموړي ولايت گڼ شمير علماوو، مجاهدينوبرخه اخستي وه دغونډي په پيل کي دطالبانو استازو يوبريل پسي وينااوي وکړي او له پخوانيو جهادي قوماندانانو څخه ئي وغوښتل چي دطالبانو له ځواکونو سره يوځاي شي
باقی «٤» مخ «٢» ستون

کابل طوری غیرنظامی شود که برای همه گروه ها قابل قبول باشد

سخنگوی وزارت خارجه پاکستان

اسلام آباد - ٥ عقرب :
نمايندگان خاص پاکستان به کشورهاي متعدد رفته تاپيرامون اوضاع افغانستان باسران کشورهاي ميزبان گفتگو نمايند و آنهارا ازوضع جاري اين کشور وهمچنان نقطه نظرات پاکستان درمورد اين قضيه آگاه سازند .
براساس گزارش روز نامه نيوز سخنگوي وزارت خارجه پاکستان
بقيه درستون «٤» صفحه «٤»

درسمینار بررسی اوضاع افغانستان مطرح شد :

سازمان ملل متحد درجهت خاتمه جنگ وبحران افغانستان تلاش نماید

کشورهای همسایه بجای دامن زدن به جنگ جاری درافغانستان درجهت خاتمه آن کارنمایند

گروه های درگیر اختلافات شان را دورمیز مذاکره حل نمایند

پشاور - ٥ عقرب :
سازمان ملل متحد هرچه عاجلتردرجهت خاتمه جنگ وخون ريزي جاري درافغانستان تلاش نمايد درغيرآن باادامه وضعيت فعلي تماميت ارضي ووحدت ملي افغانستان باخطرات بزرگي مواجه خواهد شد .
روزنامه نواي وقت گزارش ميدهد که مطلب فوق خواسته آنهمه سخنراناني بود که درسيمناري که درارتباط به اوضاع افغانستان درمرکز مطالعات پشاور دايرگرديده شرکت ورزيده بودند . دراين سيمينار علاوه برتعداد زيادي ازمتخصصين پاکستاني و افغاني امور افغانستان رئيس اسبق پوهنتون پشاور،
بقيه درستون «٣» صفحه «٤»

هیچ گروه افغان قادر به سرکوبی گروه های دیگرنیست

مسلمانان افغان بجان هم افتیده اند

تهران - ٦ عقرب :
اوضاع افغانستان بيشتر از پيش وخيم ترشده ، خونريزي برادر کشي ونبرد هاي مسلحانه ميان افغانها افزايش يافته است .
علي اکبر هاشمي رفسنجاني رئيس جمهورايران در خطبه نمازجمعه علاوه برمسايل وموضوعات داخلي وبين المللي کشورش ، راجع به تحولات اخير اوضاع
بقيه درستون «٥» صفحه «٤»

اقدام نظامی طالبان دربادغیس درحقیقت تحرك نظامی دستهٔ کوچکی ازکوچی هابود

ولایت بادغیس ازوجود طالبان پاکسازی شده ومردم هرات آماده قیام علیه طالبان اند

تحریك طالبان یگانه تحریك مخالف استقرار صلح درافغانستان است

جنرال یوسف

٥ عقرب :
تحرك نظامي يك گروپ کوچکي ازکوچي ها به طرفداري ازطالبان درمنطقه بالامرغاب بادغيس سرکوب ومنطقه مذکور کاملاً ازوجود طالبان پاکسازي شده است .
مطلب فوق را جنرال يوسف سخنگوي جنبش ملي درمصاحبه باعدوي از منابع خبري بين المللي درارتباط به حوادث جاري درولايت بادغيس اظهارداشته وگفته است که نيروهاي ماگروپ کوچکي ازکوچي هارا که درطرفداري ازطالبان دست به
بقيه درستون «١» صفحه «٤»

ناربرت «هول» نن بیا مزارشریف ته سفر کوی

په مزارکی به دجنبش ملی له مشرسره خبری وکړی

کابل - دلړم ٥ :
دافغانستان لپاره د ملگرو ملتونو ځانگړي استازي ډاکټر ناربرت هول مزارشريف ته سفرکوي اوهلته دجنبش ملي اسلامي له مشر جنرال عبدالرشيد دوستم سره به په هيواد کي ددوايي اورېند په مسئله وغږيږي دنړيوالو خبري آژانسونو درپوټ په اساس ... ناربرت هول به نن مزارشريف ... په داسي حال کي
... ع «٥» ستون

رئیس جمهور پاکستان ازشرکت طالبان درحکومت آینده افغانستان پشتیبانی کرد

قرغزستان - ٥ عقرب :
فاروق احمد خان لغاري رئيس جمهور پاکستان که مصروف ديدارازکشور هاي آسياي ميانه ميباشد ازحضور طالبان درحکومت آينده افغانستان پشتيباني کرده است .
طبق گزارش منابع خبري ايران
بقيه درستون «٢» صفحه «٤»

کابل : ايتام افغان درد‌ارالايتام شمالٔ غرب کابل مصروف صرف غذاي چاشت اند؛صدها طفل يتيم دريگانه دارالايتام کابل به علت کمبود وحتي فقدان موادغذايي بامرگ وزندگي دست وپنجه نرم مي کنند .اين دارالايتام که به مساعدت مؤسسات خيريه تمويل مي شد درحاليکه فصل سرما نزديك مي شود ومؤسسات خيريه هم کمك هاي شان را در اعتراض به عملکرد طالبان قطع کرده ويا قطع مينمايند اهالي کابل به شمول يتيم ها با مشکلات بيشتري مواجه خواهندشد. ،

اتحادیه اروپا کمك های بشری خود رابه افغانستان قطع می کند

ژنيو - ٦ عقرب :
پارلمان اروپا خواستار تأمين آتش بس وتحريم اسلحه به افغانستان شده است .
مطابق گزارش خبرگزاري ايران نمايندگان پارلمان اروپا باتصويب
بقيه درستون «١» صفحه «٤»

مژده مژده مژده

کانون سلجوقی برای آموزش زبان انگلیسی به آگاهی می رساند که استادان مجرب خارجی واستادان سابقه دار افغان (تحصیل یافته امریکا) بااستفاده ازروش های جدید تدریسی درخدمت علاقمندان زبان انگلیسی می باشد . کانون سلجوقی درپهلوی تدریس ، نمایش فلم های آموزشی وتربیوی چون FOLLOW ME پاکست های مربوط را غرض تلفظ وشنیدن اصطلاحات روزمره انگلیسی وکلاسهای محاوره برای شاگردان عزیز درنظر گرفته است ، کتب ومواد درسی طوُرایگان عرضه می شود.
ثبت نام: ازیکشنبه تا پنجشنبه ازساعت (۲) تا (٦) شام الی اخیر ماه نومبر .
آدرس: خانه 51-C-1 پارك اوینیو - یونیورستی تاون - پشاور، تیلیفون ٤١٠٨١ ویا ٨٤١٤٤٠
یادداشت :برای شاگردان اناث کلاسهای جداگانه دایر میگردد وجهت ثبت نام می توانند به بخش اناث کانون سلجوقی (دفتر فاطمة الزهرا) خانه نمبر-1- سرك نمبر (۲) -جهانگیرآباد - پشاور - وتیلیفون ٤١١٤١ تماس گیرند.
(٢-٥)

دفاتحې اعلان

دمرحوم عبدالهادي « داوي» دځوي الحاج عبدالقوي « داوي » دمړيني له کبله چي جنازه ئي پخوا په کابل کي پخپلې پلرني هديرې کي خاوروته سپارل شويده ، ټولو دوستانوته خبرورکول کيږي چي فاتحه ئي دسه شنبي (۲۹ / ۱۰/ ۹٦) په ورځ دحيات آباد دڅلورم فيزدأقرا په جامع جومات کي چلډرن اکيډيمي ته نژدې دسهارله نهوبجوڅخه تردولس بجو پورې دمرحوم دځوي عبدالغفار «داوي » اودخاله دزوي قاضي محمد حسين يوسفي اونورو دوستانوله خوا اخيستل کيږي .
(١-٢)

دفاتحې اعلان

حاجي محمود « خوشحال » ورور، نعيم « خوشحال » زوي، ميراجان « خوشحال » وراره، حاجي فقير« خوشحال » ، حاجي غفار « خوشحال » ، حاجي خيال گل «خوشحال » دتره زامن، سيد رحيم « خوشحال » ، گل رحيم « خوشحال »، اقبال « خوشحال » ، رحيم «خوشحال » ، اسلم « خوشحال » ،ايمل «خوشحال » دتره دزوي زامن ، غمي ځاځي ، شاه نظرځاځي دتره زامن .
ميرزاځاځي ، سيف الله ځاځي، رضا خان ځاځي، فاروق ځاځي، بهترين ځاځي دماماززامن .
دنبي شاه «خوشحال » ځاځي دمړيني له کبله چي جنازه ئي پخوا په کابل کي خاوروته سپارل شوي ده دوستانوته خبرورکول کيږي چي دناړينه ؤ فاتحه ددوشنبي په ورځ د ۱۳۷۵ کال دعقرب په (۷) نيټه چي ۹٦/۱۰/۲۸ نيټي سره سمون خوري دسهار له ۹ بجونه تر۱۲ بجوپوري په سپين جومات ټاؤن کي اودښځو فاتحه صدر روډ دريم نمبر گلبرك چوك عزت خان د دوي په کورکي اخيستل کيږي.

بسم الله الرحمن الرحیم
شهادت
ارگان مرکزی حزب اسلامی افغانستان
بیانگرعقاید وآرمانهای حزب آسلامی افغانستان
صاحب امتیاز: حزب اسلامی افغانستان
مؤسس : انجنیرحکمتیار
ناشر : ریاست ارشادوفرهنگ
تحت نظر هیئت تحریر
تیلفون : ٢٥٦٣٧٨٩
آدرس پستی : ١٠٣٦ یونیورستی تاون -پشاور

ځوراتلونکی ورځی...!

طالبان چي دکابل په شمال کي لــه شدیدمقاومت سره مخامخ شول اوله جنبش سره ئي دروغجي او یا دیوبل په خلاف په جگړه کي دنه ګډون دمعاهــدي لــپاره هڅي ناکامي شوې، نودبادغیس او فاریاب پــه لوري ئي مخه وکړه . اوس په هغه استقامت کــي جګړه شروع شوه ، داچي په پوځي لحاظ به ددي جګړي نتیجي څنګه وي، دهغي په باره کي څه ویل ګران دي، مګریوشي واضح دي چي د«ختنجان» ائتلاف په عملي دول یونظامي ائتلاف شو او عملاً په یوه محاربوي جبهه کي ودریدل . پـــه هغه استقامـــت کـي دوه عامله داسي دي چي دهغو دپه پام کي نیولو له مخي دااحتمال هم موجود دي چي دهیواد دجنوب غرب، جنوب او شرق دسیمو پــه څیرپیښي وشي. دا عوامل یوله موجوده حاکمیت نه دولس دزیاتي برخي اغیزکیدل دي اوبل دجنبش ځیني داخــلي مشکلات او اختـــلافونه . خوددي پرعکس

دااحتمال هم شته چي طالبان دبهي پــــه بدلون دپــروان اوکاپیسا لــه تجربي سره مخامخ شي . ددي علتونه دادي چي د«جنبش » افراد اومسئولین دځپلو څرګندومشخصاتوپه وجـــه لـــه طالبانوسره ګوزاره کول ناممکنه ګڼي او دهغوي دمقابلي لپاره خپل ټول داخلي اختلافونه هیرولاي شي . پـــه دي علاوه دجنبش اکمالاتي وضعه پخواهـــم ښــه وه او اوس دنویو انکشافاتو ترکیدو وروسته دهغه دابرتري نوره هم زیاته شوي ده . بل داچي دجنبش قوتونه له ډیري مودي راسي له جګړي خوندي وو، او له نظامي قطعاتوســـره ئي دجګــړي کــولو انرژي شته .

ددي جګړي نورتاثیرات دادي چي جګړه به علاوه په دي چي لاپراخه اولاخونړي شي، دسمت ،ژبي اوقومیت رنګ به وربانــدي ډیرغالب شي اوداچي داسلام او هـــیواد لپاره اوزموږ دمظلوم ملت دوګړو لپاره کومي بدشامته حادثي او لړزوونکي فاجعي راوستلاي شي ، دهغو ویره اوخطرخوباید دهر با احساسه افغان زړه وریږدوي.

همدارنګه داجګړه به زموږ پــه هیواد کي بهرني مداخله دشرم اورسوائي انتهاته ورســـوي ، داګرانه برېښي چي هغه هیوادونه چي دطالبانو حاکمیت دځانونو لپاره ګواښ ګڼي او د«ختنجان» دائتلاف جدي ملاتړ کوي، پیښوته لاس ترزني کیني اودائتلاف دمرکزونو په خوادي دطالبانو دپرمختګ ننداره وکـــړي. دبادغیـــــس اوفاریاب دجګړي له شروع سره په هرات کي دځه واقع کیدو احتمال نشي ردیدلاي . حالات داسي ښئي چي دافغانستان دووګاونډیو اسلامي هیوادونو پاکستان اوایران اړیکي په دي ورځوکي دتشنج په لوري دتلو پړاوونه وهي او ددي تشنج انفجاري حالـــت زموږ هیوادته دبدمرغو پیښودراوستو تریخ پیغام راوړاي شي .

په هرحال ددي جګړوددرګیرو انجام افغانانوته یوپیغام لري اوهغه پښیماني ده . په دي جنګونوکي به وینې تویې شي ، ککري به پکي ورغړي کورونه بــه پکي خـــوار اوبربادشي ، دسلګیو اوفریادونو انګازي بــه پکي جګي شي خو « فاتح » به ونلري .

مسابقه بزرگ برسرافغانستان

ترجمه:حامد

تذکرمترجم :

« طرح صلح وکیل ثمین خان برای افغانستان » ازمدتی باینسو درمحافل سیاسی ذیربط به قضیه افغانستان، مورد بحث بوده است . جناب داکترمونس احمد استاد روابط بین الملل دریوهنتون کراچی، طرح مذکورراطی مقاله ایکه درشماره روز چهارشنبه مورخه ١٦ اکتوبر ١٩٩٦م روزنامه انگلیسی لسان نیشن - Th NatiM بچاپ رسیده است ، مورد تحلیل قرارداده است .

ترجمه دری این مقاله را باهم میخوانیم .

باتغییر گارد درکابل، مسابقه بزرگ بار دیگردرافغانستان براه افتاده است . سیطره طالبان برکابل وارادهٔ ایشان مبنی بر اینکه تمام افغانستان را تحت قیمومت خویش قرار دهــنــد ، ممکنست باعث ابرازنظریه های توطئه آمیز جدیدی درمورد انگیزه های کسانی شود که این ملیشیا رامورد پشتیبانی قرارداده اند . درمقایسه بامسابقه بزرگ قرن نزدهم میلادی که بین امپراطوری های برطانیه کبیر وروسیه تزاری صورت گرفت، این بار، بازیکنان اصلی مسابقه عبارتند ازپاکستان ، ایران ، جرگه، دول مستقل مشترك المنافع، طالبان، ائتلاف مسعود - ربانی، وجنگ سالارشمال کشوریعنی جنرال رشیددوستم .

درجریان تخریب همدیگر وکسب قدرت به هرقیمت ممکنه ، این مسابقه ، بزرگ برای افغانستان به بهای جان چندین هزار انسان ومصائب متعددی برای میلیونها افغان، تمام شده است . متعاقب انسحاب نظامی اتحاد شوروی ازافغانستان درماه فروری سال ١٩٨٩م . (دلو ١٣٦٧هـ . ش .) ، سقوط از اریکه قدرت رژیم طرفدار مسکو تورنجنرال نجیب درماه اپریل ١٩٩٢ (ثور ١٣٧١) وبدنبال آن جنگ قــدرت میان گروههای متحارب مجاهدین افغان ، بحران افغانستان وارد مرحله ای گردیده است که مسابقه بزرگ نفوذ دوراهی بــه مرکز ، غرب و جنوب آسیا خواهد داشت . کلید وورود به این سه منطقه دردست افغانستان قرار دارد .

نشست اخــیر سران دول مستقل مشترك المنافع در الماتا مرکز جمهوریت قزاقستان وفیصله شرکت کنندگان مبنی بر « دفاع ازمناطق همسرحد باافغانستان درصورت سرایت دامنه جنگ بــه آن مناطق » گویای این رعب وترس ناشی ازاحساس سوء ظن وعدم امنیت روسها ازوجود افغانستانی بی ثبات، است .

اعضاء ماوراء النهری دول مستقل مشترك المنافع، در رابطه با افغانستان «دیدگاه مشترکی بـــا روسها دارند . براساس این سناریو، اوضاع درافغانستان این فرصت رابرای همه بازیکنان مسابقه بزرگ فراهم میکند، تاازبحران افغانستان به نفع نقش آتی خود درهرسه آسیای فوق الذکر ، بهره برداری کنند .

متخصصین و بازیکنان گوناگون منسوب به مسابقه بزرگ، دررابطه با جنگ جاری داخلی درافغانستان ، نظریه های گوناگونی ارائه میکنند . منطقی ترین ارزیابی ازبحران افغانستان توسط وکیل ثمین خان صورت گرفته است که یك بازیکن عمده مسابقه بزرگ بشمار میرود . وی درطول شانزده سال گذشته درمذاکراتی دخیل بوده است که هدف ازآنها حل منازعه افغانــــستان بوده است .

سازمانهای مختلف جهانی وکمیته رسیدگی بـــه امور افغانستان درمشرانو جرگه ایالات متحده ،بارهاازوی دعوت بعمل آورده است تابعنوان یك صاحب نظر، نظرات خودرا درموضوع مبهم افغانستان ابراز کند .

بناء بدرخواست سناتور هینگ براون امریکایی بتاریخ ٩ جــولای ثمینخان سفارشات مهمی دررابطه باافغانستان به سنا(مشرانوجرگه) ایالات متحده ارائه کرد .

ثمین درسفارشاتی که برای سناتور براون ارسال کرده است،استدلال میکند « ازآنجاییکه اوضاع وخامت زیادی یافته است ، هرآن نیرویی که برافغانستان حاکم باشد بادرمسند جهتدهی اوضاع درین کشور قرارداشته باشد، از لحاظ عقیدتی وذهنی رهبری وحکومت برمردم آسیای مرکزی (ماوراء النهر) را دراختیارخواهد داشت.»

ازنظرثمین خان « پاکستان مهمترین بازیکن این مسابقه بزرگ بشمارمیرود» « حاکمیت این کشور کــه عبارتست ازاردوی پاکستان ودستگاه ضمیمه آن یعنی آی. اس . آی یــا استخبارات نظامی، مسؤلیت اتخاذ تصمیم دررابطه باافغانستان رابه عهده دارند .»

جنبش طالبان که اینك براکثرولایات افغانستان، بشمول کابل پایتخت کشور، مسلط است، دومین بازیکن مهم این مسابقه بزرگ بشمارمیرود .

بدون حمایت ضمنی ولی فعال طالبان، دستیابی بـــه صلح باحل مشکل افغانستان ممکن نخواهد بود. ممکنست طالبان فاقد یك رهبر جذاب باشند یااینکه فاقد نظم ونسق به نظربرسند، اما ، درحال حاضر واقعیت امراینست که آنان بربیش از دوسوم افغانستان مسلط بوده وقانون ونظم رانافذ گردانیده اند .

سومین بازیکن مهــم درمسابقه بزرگ جــاری درافغانستان ، کشورایران است .

ائتلاف ضدطالب مشتمل براحمدشاه مسعود ربانی وحکمتیار ، چهارمین بازیکن مهم این مسابقه محسوب میگردد .

سائربازیکنان ایـــن مسابقه بزرگ عبارتند از مولوی محمد یونس خالص ، مولوی محمدنبی محمدی، حضرت صبغة ا ... مجددی، پیرسیداحمد گیلانی افندی وظاهرخان .

سؤال اینست که این بازیکنان چه میخواهند و اینکه مشکل افغانستان به چه حل خواهد شد ؟

به نظرمیرسد که تسلط ونفوذ برکابل وسائر شهرهای کلیدی افغانستان بشمول سرحدات ستراتیژیك پاکستان، ایران، ترکمنستان وتاجکستان مــورد علاقه عمده بازیکنان مسابقه بزرگ باشد .

آنچه که حائز اهمیت بیشتراست این نکته است که این بازیکنان درصدد ایفاء نقش حیاتی درآسیای مرکزی ، غربی وجنوبی اند .للذا « هرکه افغانستان را دردست داشته باشد، برهــر ســه آسیا (مرکزی، غربی وجنوبی) مسلط خواهد بود .»

ازنظروکیل ثمین « مشکل افغانستان را ازطریق طرزالعملهای وارداتی نه،بلکه ازطریق عنعنات افغانی یعنی اجراء دیموکراسی به سبك افغانی آن میتوان حل کرد . این کارنباید دریك کپسول زمانی معمول درغرب، بلکه درجریان مشوره هایی باشیوه مشریح افغانی ومبتنی بر عنعنات موجــود که ازقبل درکابل مرسوم بوده است، حل گردد . البته باید بیاد داشت که درهمه معاهدات قرن نزدهم میلادی، ازافغانستان بنام سلطنت کابل یادشده است .»

باتوجه به طبیعت صعب الحل منازعه افغانستان، حل این معضله مستلزمو نیازمند عزم واراده جــدی سیاسی بازیکنان مسابقه بزرگ است .

وقت آن فرارسیده است کــه این بازیکنان به کاهش دردوالم ملت افغان واعاده صلح کمك کنند . افغانستان بیثبات کماکان صلح وثبات سه آسیارا مورد تهدید قرارخواهد داد .

ازدیدوکیل ثمین، حــل معضله افغانستان دارای مراحل مهم ذیل است :

الف : بر قراری اوربند ، باء : انجام مذاکرات، جیم : محل مذاکــره ، دال : تشکیل حکومت مؤقت ائتلافی، هاء : تدویر لویه جرگه .

ازنظر وی، « اوربند پیش شرط هرراه حل معضله افغانستان محسوب گردیده وباید برای یك مدت کوتاه نه ،بلکه باید اوربندی دائمی باشد.» تاجاییکه مسئله به مذاکرات مربوط است، چهاربازیکن مسابقه بزرگ یعنی پاکستان، طالبان، ایران وائتلاف حکمت یار - مسعود - ربانی باید فوراً مذاکره را آغازکنند ولی این مذاکرات نباید ازلحاظ زمانی محدود باشد . درحــال حاضر، مناسبترین محل برای برگــذاری مذاکرات، شهراسلامبول ترکیه میباشد .

گام بعدی درپروسه حــل معضله افغانستان، باید تشکیل یــك حکومت موقت ائتلافی مــورد تائید پاکستان وایران باشد .

سرانجـــام ، لویه جرگـــه ای باید درشهرکابل تدویر باید که وظیفه آن باید تصویب مسوده قـانـون اساسی برای افغانستان وانتخاب یـــك رئیس ویك صدراعظم برای کشور باشد. این طرح که درمحافل خاصی بنام « طرح صلح وکیل ثمین برای افغانستان » خوانده میشود، باید دررابطه بانحوه حل معضله که توسط این بازیکن عمده « مسابقه بزرگ برسر افغانستان » پیشنهاد گردیده است، مورد توجه جدی قرارداده شود .

افغانستان نمونه کلاسیك جنگ قدرت در یك جامعه قبیلوی بشمارمیرود . تاهنگامیکه بازیکنان عمده « مسابقه بزرگ افغانستان » پشت میزمذاکره قرار داده نشده اند، اعــاده صلح به آن کشورجنگزده صرفاً یك خواب وخیال باقی خواهد ماند . درهمین رابطه ، ایالات متحده امریکا ،فدراسیون روسیه ، دول مجاور ماوراء النهر وهنددارای نقش عمده ای هستند . ایــن چهار بازیکن ،هرکدام منافع خــود را درافغانستان دارد وبدون دخالت مثبت آنها ،حرکت درجهت اعاده صلح درآن کشور، امــر د شواری خواهد بود .

تاجاییکه مسئله بـــه ایالات متحده مربوط است، وکیل ثمین معتقد است که واشنگتن میتواند درزمینه اعمارمجدد کشور و اسکان مجــدد مهاجرین ، نقشی داشته باشد. هنگام ایفای چنین نقشی، امریکا باید جنگ صلیبی خــود راعلیه دشمن خیالی خود یعنی « بنیادگرایی » اسلامی به فراموشی بسپارد . زمان آن فرارسیده است کــه نظریه «فرانسیس فوکویامادرمورد « پایـــان تاریـــخ » ونظریه سامونل هنتنگتن درمــــورد « تصادم تمدنها » رادرزیرخاك مدفون ساخت .

بی اعتمادی، سوء ظن وسوء نیت عمیق موجود فی مابین گروههای افغانی بارقه خوشبینی درصحنه سیاسی افغانستان راتحت الشعاع قرارداده است . بازیکنان خارجی « مسابقه بزرگ برسر افغانستان » دارای اهمیت خردهستند ،ولی آنچه تاکنون تلاشهای معقول صلح آمیز رادرآنکشور بی اثر گردانیده است، موانع داخلی اند .

امروز، طالبان قــدرت را درکابل بدست دارند ولی آتیه آنان تامعلوم است، اتحاد درحال تبارز بین ایران، روسیه ، دول ماوراء النهر ، هند وائتلاف ضدطالب مشتمل برقوای جنرال دوستم،بعد جدیدی به مسابقه بزرگ خواهد بخشید .

پیــروزی طالبان طرفدار امریکا وپاکستان برای ائتلاف فوق غیرقابل قبول بوده واین ائتلاف تلاش خــواهــد ورزید تاهرچه زودتر بــه وضــع موجود خاتمه بخشیده شود. این اوضاع خم

بقیه درستون «٧» صفحه «٤»

مسائل جاری درآسیای مرکزی

اشـــاره :

مطلبي کـه دربي ازنظرتان مي گذرد متن سخنراني پروفیسور «جان شوبرلین» رئیس مرکز مطالعات آســـیاي مـرکـزي دانشگاه هاروارد است که درتاریخ ٢٢ اردیبهشت ١٣٧٥ در دفــترمطالعـات سیاسي وبین المللي وزارت امــورخارجه کشورمان ایراد شده است .

پروفیسوره شوبرلین » دراین سخنراني به دومسأله مهم درآسیاي مرکزي بعداز فروپاشي شوروي سابق مي پردازد. وي ابتدا برموضوع هویت درسیاستهاي ملي این منطقه ورابطه اي که این مسئله باجوامع دراین منطقه دارد تاکید مي کند و سپس به امرسازماندهي وتوسعه منطقه آسیاي مرکزي درزمان حاکمیت شوروي سابق و چشم اندازهاي آینده این منطقه مي پردازد .

بسیارخوشحالم زماني به ایران آمدم که راه آهن مشهد - سرخس - تجن به مرحله تکمیلي خود رسیده است . این یك واقعه سمبلیك مي باشد که درواقع تکمیل کننده روابط ایران باآسیاي مرکزي است دومنطقه اي که ریشه هاي دیرینه تاریخي دارند وهمچنین اهمیت بسزایي درتوسعه منطقه آسیاي مرکزي درجهان دارند . بطور دقیق این همگوني براي توسعه آسیاي مرکزي هم ازجهت تحولات این منطقه وهم ازجهت استقــلال بیشتراز روسیه بسیارمهم وحائز اهمیت است.

همچنین مایلم این نکته را تذکر دهم که درواقع رشـــتــه تخصصي مــن انسانشناسي اجتماعي است و مدتهاست که ابعاد فرهنگ و جوامع رابررسي مي کنم. بنابراین تخصصي دومسائل سیاسي و بین المللي باسیاستهاي جاري منطقه ندارم . ازطرفي بسیار خوشحالم که این سخنراني دردفترمطالعات سیاسي و بین المللي انجام مي شود. زیرا این مهم است که جدایي بین مسائل اجتماعي ومسائل گسترده سیاسي وجود نداشته باشد . اینها مسائلي است که به هرحال باهم در ارتباط مي باشند وجنبه هاي خاصي ازسیاست همواره برابعاد اجتماعي تاثیر گــذار است .

کارمن درامـــور سیاسي مربوط بهاین مسئله است کــه چگونه گروههاي مختلف اجتماعي و قــومي در آســـیاي مرکزي بایکدیگر رابطـــه متقابل دارند واینکه چگونه سیاستهاي دولت اثرمستقیمي بر این گونه روابط مي گــذارند . در واقع حدود چهارسال است کـه من درآسیاي مرکزي به تحقیق مشغول هستم، درمناطق مختلفي اعم ازشهري یا روستایي؛ بخصوص دراطراف سمرقند، کوهستانهاي شمالي تاجکستان ودشت بکارتو و علاوه براقوام تاجك ، ازبك و قرقیز، بابسیاري ازاقوام دیگرنیز آشنایي دارم.

همچنین من کارهاي عملي را براي بخش توسعه بین المللي انجام داده ام و مشورتهایي بابانك جهاني داشته ام ، زیرا این بانك تلاش مي کند برنامه هــایي براي اصلاحات دراینمنطقه ارائه دهد . نظرشخصي من این است که این گونه اصلاحات ازجانب بانك جهاني به هیچ عنوان اثــر منفي بربافت اجتماعي این اقوام ندارد .

همانطورکه اشاره شد من مدیر قسمت آسیاي مرکزي دردانشگاه هاروارد هستم ودراین بخش تنها به بخش آموزش وتحقیق اشتغال ندارم، بلکه تــلاش مي کنم ارتباطي بابخشهاي اکادمیك درسطوح بین المللي ایجــاد کنم واز این بابت بسیار خوشحال و امیدوارم درآینده این ارتباط را گسترش دهیم .

من درصحبتهایم درواقــع بردو مسئله مهم درآسیاي مرکزي بعــد ازفروپاشي شوروي سابق تمرکز خواهم داشت . درابتدا برموضوع هویت درسیاســـتهاي ملي این منطقه ورابطه اي که این مسئله با جوامع درمنطقه دارد تاکید مي کنم وسپس به امرسازماندهي و توسعه آسیاي مرکزي درزمان حاکمیت شـــوروي سابق وچشم اندازهاي آینده این منطقه مي پردازم .

هویت ملي

شوروي سابق بطورخاصي تلاش مي کرد، بخش عــمده اي از فرهنگ سنتي آسیاي مرکزي را از بین ببرد. دراین مسیربیشتر بربخشي که مربوط به هویت افراد این منطقه مي شد تاکید مي کرد . هدف آنهاازاین کار درواقع جایگزین کردن روابط سنتي اجتماعي باوابستگي بیشتر به نهادهاي شوروي سابق بود وهدف دیگرآنها ارتقاي بیشتراین اقوام درآسیاي مرکزي واحترام بیشتر این اقوام نسبت به حاکمیت شوروي سابق بود. در این رابطه تلاش مي کردند اهمیت خانواده ،اقوام ورابطه بین اقوام مختلف رااز بین ببرند. من معتقد هستم که هدف شوروي تاحد زیادي به تلاش براي ازبین بردن بافت جامعه سنتي، که اسلام به ملتهاي این منطقه داده بود، مربوط مي شد ! نه صرفاً مربوط به تلاش آنها براي گسترش بي دیني وبي خدایي؛ درواقع درحیات جوامع آسیاي مرکزي نهادهاي اسلامي نقش بسیارمهمي راایفا کرده اند . در هرمحله بطورسنتي یك مسجد مرکزي وجود داشت . در سنتها وریشه هاي سنتي آنها همواره عناصر مهمي ازاسلام شناخته مي شد

حتي بخش اموزش درچارچوب مسائل اسلامي بود، طبقه بندي اجتماعي براساس سنت هاي اسلامي بود. مابخوبي مي دانیم که دولت شوروي سابق تلاش زیادي کرد تامدارس و مساجد اسلامي را نابود کند . اما شاید این راکمتر بدانیم که کاملاً دراین امر موفق نبوده است و باوجودي که ملتهاي آسیاي مرکزي بااسلام آشنایي زیادي ندارند، امایك احساس قوي نسبت به دین اسلام دارنـد و ایـن مسئله را مابعدازفروپاشي شوروي باحیات مجدد اسلام واسلامگرایي مي توانیم مشاهده کنیم . اگردولت شوروي سابق کاملاً موفق به نابودي اسلام درآسیاي مرکزي نشدباید گفت شاید هدف خودآنها هم کامـلاً این نبوده است، بلکه بیشتر تلاش مي کـرده است تاازاین عامل براي افزایش آسیب پذیري ملتهاي آسیاي مرکزي دربرابرسیاستهاي شوروي استفاده نماید .

یکي ازمهم ترین حمله هایي که براقوام وجوامع آسیاي مرکزي صورت گرفت تلاشي بود که اینها براي جمع کردند این افراد درکنار یکدیگر دراواخر ١٩٢٠ واوایل ١٩٣٠ نمودند. دولت شوروي سابق باجمع کردن فرهنگهاي مختلف درکناریکدیگرتلاش مي کــرد سنتهاي دیرینه ملتهاي آسیاي مرکزي راازبین ببرد وسازماندهي مجـــددي رابه اقوام و جوامع درآن منطقه بدهد . دولت شوروي درواقع عــلاقــه زیادي به ارائه پروژه هاي مختلف اجتماعي واقتصادي به این مناطق داشت . بـــراي مثال آنها موفق شدند سیستمهاي آبیـــاري را درزمینهاي مختلف آن مناطق گسترش دهند .

وبدین ترتیب یك سازماندهي جدید رادرآن مناطق گسترش دهند . آنها به اجباردراین روند بخشــهاي مختلفي از جوامع راحرکت دادند تا بتوانند نیروهاي کارجـــدیـــدي را جایگزیـــن نیروهاي کاردرمناطق وزمینهاي کشاورزي بنمایند . دربعضي مناطق زمینداران پولدار را هدف قرارمي دادند و آنهـــا راکنار مي گذاشتند ودربرخي مواردکل منطقه راخالي مي کردند تاجامعه جدیدي را جایگزین آنها بنمایند. در حرکت دادن این جوامع گاه عده زیادي ازبین مي رفتند ؛ زیرا به زمین جدیدي که بدون بهداشت، تحصیلات و گاه خانه بود، وارد مي شدند . یکي ازاین نمونه ها حرکت موج عظیمي ازمردم، از کوهستانهاي جنوب شرقي تاجکستان به بخش جنوب غربي جهت کاشت پنبه بود . حتي گاه این حرکت درسطح وسیع هم نبود وبه دهکده ها خلاصه مي شد. آنها درهردهکده اي درآسیاي مرکزي تلاش مي کردند برنامه هاي جدیدي را ارائه نمایند . سیستمهاي خیابان کشي جدید وخانه سازي جدید ایجاد کرده وگاه مجبور مي شدند دهات قدیمي را ازبین ببرند و جمعیت رابه مناطقي که معمولاً اطراف همان دهات سابق بود ، حرکت دهند .

ازآنجا که اقوام مختلفي در آســـیاي مرکزي وجود داشتند دولت شوروي تلاش مي کرد تااین اقـــوام بایکدیگر ادغام شوند و جوامع سنتي وقدیمي وهویتهاي سنتي ازبین بروند وجوامع جدید جایگزین آنها بشوند .

سیاست دیگرشوروي سابق درواقع بي اهمیت شمردن اصول فرهنگي اقوام بود. به عنوان مثال درمورد مراسم عروسي که من مطمئن هستم درایران نیز به آن خیلي اهمیت مي دهند وسعي مي شود تمام فامیل واقوام گردهم جمع شوند، درشوروي باآن بخوبي برخوردنمي شد. همین طور سعي دراروپایي کردن مراسم ختم وبسیاري ازمراسم سنتي دیگرمي کردند . مثلاً درمراسم عروسي فقط فامیل درجه یك را دعوت کنند وآن حالت سنتي گذشته رانداشته باشند .

یکي دیـگر ازنهادهاي جامعه ، که دولت شوروي سعي درمتلاشي کردن آن مي نمود، خانواده گسترده اي بود که درآن زمان برادر ها وخواهرها وپدر ومادر درکنارهم بخوبي زندگي مي کردند . دولت شوروي تصورمي کرد که این درواقع بقایاي بي ثمري ازخانواده سالاري هاي گذشته مي باشد. پس مردم رابه تشکیل خانواده هـــاي هسته اي و زنـــدگي درآپارتمانهاي کوچك تشویق مي کـــرد تا وابستگي آنها به یکدیگر کمتر ووابستگي شان به دولت بیشتر شود. اما باهمه این تلاشها دولت شوروي دراین امور موفقیت چنداني به دست نیاورد و شاید بتوان گفت دولت شوروي تا حــد زیادي دراراته مدل جدید براي زندگي اجتماعي شکست خورده ولي درهرحال دولت شوروي تلاش زیادي دراین زمینه کرده است که منازعات اخیري را که شاهد هستیم نتیجه آن تلاشهاست .

همچنین مایل هستم بیشتر راجع به تهاجمي کــه شوروي در مورد هویت اجتماعي - فرهنگي که در١٩٢٤ دراین منطقه شروع شد صحبت کنم . درواقع دولت شوروي مرزبندي هاي ملي آسیاي مرکزي راتبدیل به مرزبندي هایي براي ارائه جمهوري هاي ملي کرد، که هم اکنون ٥ مرزبندي ازاین نوع راشاهد هستیم ، درجمهوري هاي ملي هدف، ارائه یك جمهوري با فرهنگ ملي همگون ونابودي تدریجي هویتهایي فرهنگي درمیان اقوام گسترده اي که دراین بخشهازندگي مي کردند بود . در واقع هدف این بود که درچارچوب این جمهوري هــا یك بخش ملي هسته اي ایجاد کــنند . مثلاً جمعیت ازبك براي ازبکستان، باوجود وحضوریك جمعیت شوروي ، زیرا این تفکر همیشه وجود داشت که درنهایت این روسها وافراد شوروي هستند که مي توانند حاکم باشند.لازم است که دراین رابطه مثالي بزنم، در شهرسمرقند جمعیت اصلي تاجك هستند. ولي اگرهم اکنون به سمرقند بروید واز تاجك زبانها سوال کنید که ملیت آنهاچیست ؟ جواب مي دهند ازبك . دولت شوروي درواقع بطور سیستماتیك تشویق مي کرد که اینها ازبك باشند وازاوایل ١٩٢٠ براي کم شدن تعداد تاجکهاي ساکن درازبکستان تلاش مي کرد . هم اکنون ازنظر آمار و ارقام تعداد تاجکهایي که در ازبکستان هستند، خیلي کم است . حتي در خود شهر سمرقند و اگرتذکرنامه ها راملاحظه کنید، بسیاري ازتاجك زبانها ملیتشان ازبك ذکرشده است، همچنین بطور تدریجي ، مدارسي کــه زبان تاجکي تدریس مي کردند ودر ابتداي حکومت شوروي وجود داشتند ازبین رفـــتند و مدارس ازبك جایگزین آنهاشد . البته به تازگي تلاش شده است تابعضي ازاین مدارس بازگشایي گردد.

اماتعداد افرادي که به این مدارس مي رونـد کــم هستند. انتشارات کمي هم به زبان تاجکي براي افراد تاجك زبان درسمرقند وجود دارد. حتي هم اکنون براي افراد تاجکي که درسمرقند هستند بسیارمشکل است که مطلبي را بــه زبان تاجکي بخوانند وآنها ترجیح مي دهند بـــه راحتي به زبان ازبکي بخوانند. البته من نمي خواهم این تصور را ایجادکنم که خود جمعیت تاجك سمرقند ازاین امرناراضي هستند، بسیاري ازآنها اصلاً برایشان مهـــم نیست که درتذکرنامه هاي شان

بقیه درستون «٧» صفحه «٤»

چې کشور دافغانانو معطر کا
دهربیت مصراع مې زلفې د خوبان کړي

رحمان بابا

«کړنګ وهه ای جامه»

داکتر محمد اکبر « اکبر »
سپیدی – مجله – ١٣٧٠ کال

کړنګ وهه چې وسوځي داتپ ولاړوختونه مو
توی شه چې وچیږي مسته وینه درګونو مو
پیرشوله زنځیره راته زنګ وځنځیرونو مو
میته حلالیږي په چړو دهوسونو مو
دکي شوی په سرو اوروتوخولي دسروګلونومو
ونښتی سلګی غوټو دسوته دداروتو مو
نوکړنګ وهه ای جامه !

کړنګ وهه ای جامه ویری مری شوی او شپې ګوری شوی
حوری راته دمی شوی اودمی راته حوری شوی
دیری زامن زیږندی آغلی میندی بوری شوی
ماتدراته ډالونه شول او پخي راته توري شوی
پیغلې دهیواد مو دیوی تنګی مزدوري شوی
زړونه زمونږ لوټې شول او سینې زمونږه چوری شوی
ترلی شاړو وحقبلی که ګوری وریځی ګوری شوی
نوکړنګ وهه ای جامه !

کړنګ وهه ای جامه چې سرپری شوه دقلم ته
کښیناسته دګورخزوته تانده دعلم ته
اوس مو دکوخو چنو ته پریوته دغم ته
داړی دشیطان به راته وخوری دحرم ته
هسی به خپل ځان مرګی له ورکړی ددی چم ته
تاکه په یو غرپ راژوندی نه کړله ددم ته
نوکړنګ وهه ای جامه !

کړنګ وهه ای جامه چې دلبچوبنګړی شرنګ وهی
پری وینځه داخیری ګلی زړونه زمونږ زنګ وهی
پیغله سندرغاړی دژوندون مرګی ته چنګ وهی
کاش که دی له کړنګه دمینو کاسی کړنګ وهی
هسی ګلی خدایزده چې به سردچاپه سنګ وهی
غله دپسرلو راته اوس دزم دلونګ وهی
نوکړنګ وهه ای جامه !

کړنګ وهه چې بیا دقدمونو سپینی وتښتی
زړه کی د نیمزالوارمانونو وینی ونښتی
هسك ختلی هسی مو دتګ په مرینی ونښتی
خپلی تیری توری مو په خپلی وینی ونښتی
اخ زما شیرینی ته دچا په مینی ونښتی
نوکړنګ وهه ای جامه !

کړنګ وهه چې ستا له کړنګه پرانیزو دپل لاری
پل دبریش په پل کیږدو اوپریکړو دمنزل لاری
لمر په بام راوخیژه رڼی کړو دیورجل لاری
لوټ کړو د ژوندون په میړنیو داجل لاری
یوسودپامیر لیمه ته بیا دزړه دتل لاری
نوکړنګ وهه ای جامه !

کړنګ وهه چې دلته دزور تولی تنی پریوځی
دغه ټهیلونیولی لاس له زنی پریوځی
سوردجبرسپریسی دزور له ستنی پریوځی
ګل خورونکی کسی یې دګل په غنی پریوځی
ګڼ دکرکی کورته داچوپی ازغنی پریوحی
نوکړنګ وهه ای جامه !

ټول رازونه رسوا شول

«کاف لام »

دا د ژوند د تکلیفونو دی آغاز
پس له دی به کرمه کومه خوا پرواز
ویل مې دا به مې انجام دبدختي وي
لااوس هم اورم غمجن غوندی آواز
دښمنانو خوالایخه پرمانه ده
څه په کار دی نور په مرو تخت وتاز
اوس مې هم لانه پریدی کلك یې نیولی
شتی پتی می ګریوان کړلو عماز
دژوندون واره رازونه مې افشا شول
پس له دی نه به له چا پټ کړمه راز
دزحمت پسی همیش وایی راحت وي
په ما تیرشول تکلیفونه بی انداز
هریوجنس له خپله اصله پیوند اخلی
«کبوتر باکبوتر باز با باز »
هی افسوس چې مې درویش عقل رومي وي
ددښمن فکر به نه و دومره ساز
«کاف ،لام» غریب به چا نه ګیله وکړي
هر' ځان ځخه جوړشوی قماریاز

د ادب وږمې

لنډه کیسه

دلنډې کیسې کردارلیکنه

اشاری اوکنایی باید داسی وي چې قاری په هغو باندی په پوره توګه وپوهیږي . ځکه چې دهغو په ذریعه دده په ذهن کی دکردار شکل ترتیب کیږي ځینی کسان دکیسې دکردارونو نه ډیری ستری ستری ارزوګانی لري . ولی لنډه کیسه په هر صورت بیا هم لنډه کیسه ده .

په هغه کی چې کوم کردار راځي هغه ددی دپاره نه راځي چې یوازې خپل شخصیت وړاندی کړي . بلکه دخپلی کیسې برمخ بیولو او دخپل مقصد په دکردار لیکنی ارزښت په ناول کی غیر معمولي دی . ولی په لنډه کیسه کی دکردار لیکنی نوعیت مختلف وي . داځکه چې مونږ ته په لنډو کیسو کی دکردار محض یو ځرك په نظر راځي د لنډی کیسې لیکونکی ته ددغه کردار بشپړه ژوند اویا دهغه دمجموعی شخصیت سره کومی اړیکی نه وي . دلته یوازې دهغه یو مخ یا یو اړخ ښودل کیږي . مونږ په لنډه کیسه کی دکردار حال په مختلفو صورتونو کی نه وینو بلکه دهغه یو نیم کردار په نظر راځي . دهغدی کیبله دهغه بشپړ پرمختګ زمونږ په مخ کی نه وي . ولی که چیری پرمختګ وي هم . نو هغه داشارو اوکنایو په ذریعه وړاندی کیږي

د ژوند په څیر په کیسو کی هم ځینی وختونه داسی کردار پیدا کیږي چې په یوه ځرك سره خپل بشپړ شخصیت بی نقابه کوي اودانسانی دلوستلو په پای کی مونږ داسی فکر کوو چې ګواکی هغه دډیری مودینه بنه پیژنو .

داحتمی اوضروري نه ده چې په هره لنډه کیسه کی دی کردار لیکنه وي . په ځینو لنډو کیسو کی کردار لیکنه دسره وي هم نه ، بلکه پیښی دتولی کیسی تارپود جوړوي . په هغو لنډو کیسو کی چې کردار لیکنه نه وي ، هغه دټولنیزو حالاتو عکاسی کوي اودټولنیز شعور په بنیاد خپلی زمانی روح په خپلو کیسو کی بندی کوي . چې په دی توګه سره دهغو له مخی دخپل وخت دټولنی تاریخ ترتیب کیدای شی . دمثال په توګه دماکسیم ګورکی په (شپږ ویشت سړي اویوه نجلی) نومی کیسه کی دکردار لیکنی بیخی نشتوالی دی.

ځینی لنډی کیسی بیا یوازې دکردار انسانی وي . دهغو کیسو په ذریعه مونږ دهغو بشپړ شخصیت پیژندلی شو. دمثال په توګه دچیخوف (دارلنګ) دخپل بشپړ شخصیت سره په کیسه کی لیدل کیږي . دهغی محرومی ، دژوند سره روغه جوړه ، د هری ماتی په بریالیتوب سره اړولو جذبه اوداسی نور یو شمیر احساسات دهمدغه لوی کردارپانګه ده .

ولی داخبره هم په کیسه لیکونکی پوری اړه لري چې دوی کوم ډول کردارپه زیات بریالیتوب سره وړاندی کولی شی . دا ضروري نه ده چې دلنډی کیسی هرلیکونکی دی هرډول کردارته لاس واچوي .دا ځکه چې دا خبره تر یوی اندازی پوری دامکان څخه وتلی ده

د مثال په توګه دلنډی کیسی نقد کوونکی په دی عقیده دی چې داردوژبی دلنډو کیسو مشهور لیکوال پریم چند په لنډو کیسو کی دیی وزلو بزګرانو او مزدورانو د ژوند د حالاتو ښودلو پانګه په ډیره ښه توګه ځای کوله . په دی برسیره دی دمتوسطی طبقی په کردار لیکنه کی هم پوره بریالی ؤ ، ولی دلوړی طبقی کردار لیکنه بیا دده دقلم دتوان څخه پوره نه وه .

لنډه کیسه دجادو کوم بوتل نه دی چې په هغه کی دیویان دلوګی په شکل ورننویستل شی او هلته دی بندی کړی شی . په هغه کی کردار یا دمختلفو کردارونو ځرکونه لیدل کیږي ، ولی ددغو ځرکونو څخه دکردارونو مختلف شکلونه کله لیدل کیدای شی.موږ ته په ژوند کی سړي ، ښځی اوکوچنیان په نظر راځي .ولی کله چې موږ وغواړو هغه په مختلفو صورتونو اوحالتونو کی ووینو ، نولازمه ده چې دمختلفو زاویو څخه یې وګورو ، یو سړی په یوه وخت کی زوی ، میړه ، پلار هم کیدای شی ،همغه سړی په کارخانه اودفتر کی هم کارکولی شی هغه ماتحت هم کیدای شی اوافسر هم ، هغه دیو چاپوروړی کیدای شی هم او قرض هم ورکولی شی . هغه دیوه دوست کیدای شی اودبل دښمن هم. هغه دیو فرد په حیث منفرد دی ، ولی دغه ټول دهغه جلا جلا شکلونه دي .

غزل

راشه وګوره نامرد بلا وهلی
دبری میدان پریږدی لری ته ځغلی
دآسمان د پاسه ګشت نندازه نه کا
کوزدمزکی دتلی په منځ کی هلی
کم دلیل دی دسردواړه سترګی وخوری
په تورتم دجنازی سره ځملی
مره هغه چې نه یې نوم نه یې نښان شته
تل ترتله په ژوندون پایی ښاغلی
څوك په خپل پتی کړل کا داغزیو
چاپه خپل پتی ګلونه دی کرلی
پسینه کړنه هومره فایده نه کا
چی په وخت کړنه وکا براخلی
دکرلو وخت اخر شوتخم لړ دی
خو ار هغه چې یې له کره لاس ختلی
چی محنت په ځان قبول کاراحت مومی
رنج وګنج سره دادواړه دی ترلی
چی لذت شهوت ترك نه کا ولی نه دی
اوبیا نه دی دنفس په خوښی تللی
دهوا ترکول عروة الوثقیٰ دی
درویشان په داویل دی پوهیدلی
چی دنفس له ظلماني کوهی راووځی
دهغو سترګو ملکونه دی لیدلی
درخاني پکښی یو آدم خان خوښ کړ
یوسف زیه ځواتان ډیرووسواره پلی
څومخلص تمام خالص نه شی خوشحاله !
خطرونه دی چاپیردچاروتلی
« دخوشحال ختك کلیات « ٣٩٠ » مخ

غزل

سید هاشم «هاشمی » لیك :

ورکی به تیاری شی سپین سحربه شی
وړانګی راښکاره د ښکلی لمر به شی
بیا به هره خوا ګلونه وخاندی
رنګ به ښکلا ګانو سم او غربه شی
روح به ارمانونو کښی پیدا شی بیا
جوړه خوشحالی په لرویر به شی
چا که ورته بیا په پرندو وکتل
ورك به شی رسوا زیرزبربه شی
دا دافغان کور دی استقلال لری
دلته شرمنده هریرغلګر به شی
څه که اوس ژړا اوفریادونه دی
بیا به خنداګانی شی اختر به شی
چا که دی هاشمه زړګی ولیدو
پری به ږدی خندا په ژړا سربه شی

تود

زمونږ په محله کی دوحشت ونیم بازار تود
ګرځیږی لرویر پکی قاصد داستکبارتود
دوه وورونه جنګوی په شیطانت دایی روزګاردی
دشوم هدف لپاره په خوږه کوسی ګفتار تود
په تلمع د پردو مو کوروکلی کړ خپل وران
په بپ او په راکټوساتوخپل مسکن ګلزار تود
جاری وی هغه لویه دپردو چې پکی لاس وی
پای نه مومی هیڅکله چې مصلح یې وی اغیار تود
چی څوبی وس رسیږی ، مسلمان په مسلم وژنی
لړی دتریګنی کی لړی اور وی که انګار تود
چی ګرم وی راغلی خو دوهی پردی مالونه
تاوده اموخته شوی پرانګوی دپلار توده
تاوده چې شوی ضرور به یې خولګی پولی پولی شی
اخرله خپوپریوتی چې دی تللی پدی لار تود
تشخیص چې پکی نه وی ،توروسپین نه معلومیږی
خو دپاتی په میدان شی په جذباتو چې کړی کارتود
چی شریکی پیښیږی دامت سپیڅلی صفت ته
صرفه نکړی اغیارکه پری وکړی اتبار تود
مسلم چې رسوا کیږی دښمنانو کان جنګی کا
تاولیده « قاطنه » ددی دهر ، هرمکار تود

دغونچې د رباط ور په واکیدو دی
قافله درنګ وبو دروسې سباشو

شیدا

ماشوم

مولانا عبدالقادر مرحوم

تاته هرڅوك ګوري، ته به دچاخوښ نه شې؟ ته ته دګلرغوټی یې، داومرپیرو پیروی یې، پاك یې،صاف یې، اوبی فکره یې، وړ وړ داداسترګی دی، ته خوهسی دهوسی بچی یې، چې موسکی شی نوزړونه وړی، چې په ژړاشی نوترڅ لړزوی، دادی موږده، چې ته یې له وینی جوړیې، دادی پلاردی چې ته یې ملاتړیې، دادی خورده چې تاپه تمبتی (ډووی) لوبوی، دهم ګاونډیهنکی ټولی له تاته چاپیره پیشپوکری، داهرڅوك لکه چې ستاچاکران دی، که ستاسرخوږشی نودموردی زړه ولوېږي، که ته ژاړی اوقراربری نه نوددی وینه وچیږي .

ته دومره ښکلی یې چې په پردوګران یې، راه رویان چې تادخوربه غیږکی وویني نودرووړاندی شی، وایی دادچاهلك دی، لاسونه درته خواره کړی، مسکی شی، راشه بچی ماله راشه ، ته ورته وګوری، رودخورسټ نه مخ شاته کړی اوبیا ځه په یوه سترګه وګوری بیاپټ شی، وایی هان هان لتی وټکوی، کله چغه اوکله هسی رین رین،راهروی تا ښکل کړی اوځی تیریږي .

پلارچی دی له بهرنه راځي نوستادپاره په جیب کی څه نه څه راوړي، چې دلری نه یې درته وښئی وایی مم دی مم ، نو ژردمور دغیږي نه هغه پله سن زن شی، هغه دی واخلی سینی سره دی جوخت کړی، تاته هرڅوك ګوری، زه درته هم ګورم ډیر مې خوښ یې، وایم چې تل ته وی اومادرته کتلی . چې تل ته وی اومادرته کتلی، چې دایی دخولی نه ووځی توبه زړه یې یوه توره چپه راشی ، ویم – ماشومه ته خوهم ددوه ورځو میلمه یې، نن ماشوم یې ، سبابږیی یې بله ورځ بوډری شی، بیا ځلمی شی اوشاړلی شی، ښه داشاځلمی وي، ډانه وی، ښه ښه هسی دفکرپه تال دی وزنګولم ، داټول شاړلی ګنی یوځل ستاپه شان وو، او داځلمی اومشران جوړ هم ستاپه څیره، ښه داسی ولی نه وایی چې داټول هم ته یې، ښه نوداټول خلق بیا ته یې، نوګوری داخوچی لږمخکی لاړشی نوداټوله دنیاته یې ، په ماشومه داځرنګه کیدی شی، ته خوداسی ښکلی یې ، تاته خوهرڅوك ګوری، زه درته هم ګورم، ته خوبه ماوبرخوړ لګی، اوداټورداستانه ځرنګه جوړشو، زه داځرنګه ومنم ، ته ځان ته وګوره او دوی ته .

ته ځرنګه شوی، ماشومه زه خودی حیران دریان کرمه ، داټول هرڅوك چې دی، تاته جوړیږي، ته خوتنکی بوټی، تازه غوټی، داڼیچی بدوره ونی، دازغونډ جاری بوټی ، داخوتاکی عجیبه چل دی، ته خوهلولاچاپیژندلی ته یې اوبه دی کی ستاځومره تیاز وری شی، که څوك خیرشی چې ته داهم کیدی شی اوداهم ،نوریښیا درته وایم چاپه دی تیازوړو اوچاپه لری هم غورزولی وی .

خودارانه ووایه چې هم ستا غوندی پاك ماشومان ووچی نیهان شرګنه، څوك دخدای (ج) نیازولی بزرګان شوګنه ، څوك عالمان ،فلسفه دان،شاعران، ادیبان، حکیمان اوسایښسدانان شوګنه هغوی هم چری ماشومان وو، اوداسی لوی شو، که ته غواړی نودهغوی دژوند په لاره تلی شی، ماشومه تاته به یې څوك وښیي ، ته به پری لاړشی ، ګوره داسی عجیبه لاره ده، که هغوی لوی وو، خوترنه خلق ستاپه نوم یادوی، وایی ماشومان دی، یعنی پاك دی، یره که ته دغه رنګی ماشوم لوی شی نوځومره ښکلی به ښکاریږی ، تاته وګوره هرڅوك ګوري په تاټول ځومره مینن دی، ماشومه ! زماومنه اوتل ماشوم پاتی شه ، که لوی شوی خوهم ماشوبه، ولی ګوری داسلطان سکندرچی پادیږی دی هم یوځل ته وی، پاهغه کسری اوقیصر هم له تاته جوړوو، هغه فرعون اوهامان اونمرود هم چری ستا په شان څړیوسی کړی وی اودغسی یې خندلی وو، هغه چنګیزخان هم چری دیوی مورغیږکی ژړلی وو، ابوجهل هم ستاپه شان دشګو تږیکی جوړکړی او وران کړی وو او دادنیا په تاریخ کی بې شماره ظالمان رښتیاچری ستاپه شان ښکاریدل، داواکی ،غلا، قتلونه چې کوی دوی هم تاسره تعلق لری څه ، داچی دیتیم مال خوری، دزوروړ پره کوی، په کمزورزیاتی کوی، امانت کی خیانت کوی، ددوی هم تاسره څه نسبت کیدی شی ، دا دخدای تعالی دښمنان دی، پوتولعنت اوپه دوی دی، نه ته نه یې، ته خوهرچاله غاړه غوټی ورځی، دامتافقان دی، دلاس په ځای تش لستوڼی ورکوی، ظالمان دی، وینه وژنی، مینډی وژنی، خویندی هلاکوی، ته داسی ځرنګه کیدی شی اوکه شوی نوولی ؟

وایی حکیم سقراط ، افلاطون ،ارسطو، رازی ، بوعلی سینا ،غزالی ، هم یوځل ستادی میدان کی لتی ټکولی دی څه ښه ملګری دی وو، ابن رشد، جابربن حیان، کانټ ، برکلی هیوم، هیګل سره هم تاچیری وهلی دی، ښه اوداخودی عجیبه خبره وکړه ، چې ددنیا څه عالمان ، سایښسدانان، حکیمان، شاعران، ادیبان که توردی که سپین ، که ځردی اوکه زیړ ټولو سره ستاد ځینی وریل یارانه وه ، امرء القیس، رومي ، سعدي، حافظ شیرازی ، شکسپیر، ملټن، ګویټی، غالب اواقبال هم ستا دچمن طوطیان دی، که دارښتیا وی نوزه خودرتیښمه ، ولی ته خوداسی ښکلی ښکاریږی، ته به ځرنګه چنګزخان جوړشی، ته به بیاداسی کاروکړی چې دنیا په لړزان کړی، داخوبه ته نه یې داخوبه شیطان وی. ته خوماشوم یې .

ماشومه ! دادپښاکی هرڅه روحانیت ، مذهب، علم وفن اوهنرځرنګی راغی،تاتا، ښه په دی هم ته دعوه کوی، ته خوماته عجیبه ښکاره شوی، ته داهم کوی اوماده پرستی، ظلم ، تشدد،زیاتی خودی هم، دادی څه چل جوړکړی دی، تابه سړی پیژنی څنګه ؟ ددنیا بزرګان اولیاء الله هم ځان ته راښکی، اوداپوجهل ، چنګیزخان، نپولین اودنن زمانی دناپوهه جاهلانوسره هم تل شری ، غل ،قاتل جوارګر، اونیك ایماندار اوښه خلق په دواړو یوه دعوه لری داته څه یې اوولی کله پوښی اوکله بل .

ولی ته خوډیرښکلی ښکاری، تاته خوهر څوك ګوری خدای (ج) هم درته هرڅه سم درکړی دی فطرت یې درله صحیح سالم درکړی دی، نوبوځای داسی اوبل ځای دا، چرته عالم بزرګ ښکاری اوچرته غل، کاسیراوټګ، کله خولګه دعیسی علیه السلام نرم زړی شی، کله بیادنن زمانی دهغه دامتی په شان کالرسخت زړی، داته څه کوی، داته څه کوی . تاڅه کړی اوته څه کولی شی .

په ماشومه خدای ته وګوره داته څه یې ماته لږغوندی څه ووایه ،زه ګوری لاړمه فکرپوړمه داهرڅه ته یې اوته هم ته یې، داڅه چل دی هله کړه ځواب راکړه ، ولی ته خوډیرښکلی یې تاته خوهرڅوك ګوری، ته خودتولو خوښ یې .

ښکلی یې اوکه نه ، ښه ! داما .... ؟ اوس راتلی راتلی توبه ماداهرڅه تبی، توبه، توبه ، توبه به نه اوباسم، مادرنه څنګه فرعون اوناپلیون جوړکړو، توبه توبه ، چنګیزته شوی او ګناه زما سرله راغله ، داښه ده چې غزالي، شکسپیره اقبال، غالب هم زماحصه کی لیکی، بیشکه زه مشریمه ، چې اسادیمه ، ولی زه یوازې دی ته غاړه نه شم ایښودلی، قوم ، قبیله ، حکومت چې څه کوی فقط ښه نه دی څه ؟ څه تعلیم، څه تربیت ، څه اخلاق، ته ددوی هیڅ په ځان نه منی، ځکه چې ته دوی شی نوحال داسی لکه چې دی . دوی تاته پیژنی ځان پیژنی، هرڅوك درته هغه څه جوړوی، چې څه پخپله دی، ښه وایی ته خوبوطرطی یې، چې څوك درته څه وایی، ته هغه کوی، ته هرڅه زده کوی، که څوك درته ښه ښایی اوکه بد، هونوچی ځرنګه استعمالیږی ، منم چی ته دانه یې، ته خوهرڅه کولی شی، له تاته هرڅه سازیدی شی، دنیاتباه کولی هم شی او روښانه کولی هم. څوکه تاڅوك سم لوی کړی . بیشکه ، خرچی ځرك داته کوی، نوچی ته لوی شی ته هم ورله دخپلو کړوپدلو ورکړی، دادنیا کی چې تنګی ظلم اوزیاتی دی له تاګهدی، ته څو ورك شوی .خدای مه که ، بیشکه دوی چې ورك شی زه بیا هم هغه یم ، چې دوی سم شی نوزه به بیا دنیاروښانه کړم ، دخدای کتاب هغه دی، حق هغه دی، مذهب اواخلاق هم ښه خرددی خلکو په سترګو پردی پرتی دی، ما پریږده ، لاره راته سمه کړه ،دخدای (ج) اودهغه درسول (ص) تعلیم راکړه ، ښه تربیت راکړه ، نوګوره چې زه ماشوم پاك څه کوم .

ولی په ماشومه ! ته خوټل ښکلی ښکاری، تاته خوهرڅوك ګوری، په تاهرڅوك مین دی څوك ویلی شی چې هم له تاته په څه څه کیږی، په تاپه څه څه تیریږي ، ته په څه کوی، هرڅوك درته ګوری، هیڅوك نه دی خبرچی ته څه یې ؟ څه به شی ؟ او څه به کوی؟ څومره بی خبری ده ، څومره لاغلمی ده ، خوبیاهم ته څومره ښکلی یې ؟ تاته هرڅوك ګوری، په تاټول مین دی، دټولونه زیات زه یمه ماله راشه !! .... هله بچی راشه ، دلی راشه ! نه راځی ! لاسی خوښ شوی . نه نه ! مه ژاړه . تاته هرڅوك ګوری . ته دهرچاخوښ یې، « نن پرون » ١٠ اګست ١٩٤٢ میلادی کال دفکرپون څخه

شهادت

ارگان مرکزی حزب اسلامی افغانستان

نمبرمسلسل (۱۲۵۰) سال نزدهم یکشنبه (۶) عقرب ۱۳۷۵

قیمت یك شماره (۱۰۰۰) افغانی (۳ روپیه)

نبوی لارښوونی

دقیس ابن حازم نه روایت دی چی حضرت ابوبکرصدیق (رض) داحمس قبیلی زینب نومی یوی ښځی ملاقات ته ورغلو. ئو هغه یی ولیده چی خبری یی نه کولی . هغه پوښتنه وکړه . پدی څه چل شوی دی چی خبری نه کوی، چاورته وویل : دی دخبرونه کولو نیت کری دی (یعنی دخبرو روژه یی نیولی ده)

هغه ورته وویل خبری وکړه اوداروژه ماته کړه . دخبرو روژه نیول ناروادی . دادجاهلیت دزمانی کاردی . بیا هغی خبری وکړی .

(بخاری شریف)

احکام دین خودرا بیاموزیم

مسائل قرائت درنماز

۳ - علاوه بررکعت هاي سوم وچهارم نماز هاي فرض، درهررکعت تمام نمازها، خواندن سوره فاتحه واجب است . خواه نماز فرض باشد، یاواجب، ویاسنت باشد ویانفل .

٤ - اولاً خواندن سوره فاتحه، وبعدازآن خواندن کدام سوره یاخواندن سه آیه کوچك واجب است. اگر کدام کسي اولاً کدام سوره دیگري رابخواند، وبعد ازآن سوره فاتحه رابخواند، باین صورت واجب ادانمیگردد .

٥ - نمازهاي فجر، مغرب، عشاءجمعه وعیدین جهري است یعني دردورکعت اولي مغرب وعشاء وبالي درتمام نماز ها قرائت کردن امام بآوازبلند واجب است واگر گاهي باثرفراموشي امام قرائت راآهسته خواند. پس سجده سهولازم میگردد واگرقصداً چنین کرد، پس خواندن دوباره نمازضروري است .

٦ - نمازهاي ظهروعصر سري است. یعني درابنها هم براي امام، وهم براي شخص تنها گزار، قرائت کردن آهسته واجب است .

۷ - اگرکسي بخواهد نماز هاي فجر، مغرب، وعشاء را به تنهائي ادا کند.افضلتر این است که بآواز بلند قرائت کند .

بگرام : جنگ هاي جاري بخصوص استعمال اسلحه ثقیل و استفاده از نیروی هرایی دردرگیری ها ، مردم را به تخلیه روستاها ومهاجرت دسته جمعی مجبور ساخته است .

اتحادیه اروپا

قطعنامه اي درارابطه بـه حـل بحران افغانستان ازاتحادیه اروپا وکشورهاي عضو آن خواسته است که تازمان برقراري صلح وآرامش در افغانستان کـمـك هاي بشري خودرا براي این کشور بـه حال تعلیق درآورند .

درقطعنامه پارلمان اروپا تذکر به عمل آمده که سازمان ملل متحد از بر قراري هرگونه روابط دیپلوماتیکي با طالبان درکابل خودداري نماید .

همچنان درایـن قطعنامه تخطي حقوق بشر ومحصور مانـدن زنان درخانه ها که توسط طالبـان عملي مي شود، محکوم گردیده است .

رئیس جمهور پاکستان ازشرکت

فاروق لغـاري هنـگام مـلاقـات باعسکرآقایوف رئیس جمهور قرغزستان گفته است که باید نماینده گان همه احزاب واقوام بشمول طالبان در حکومت آینده افغانستان سهیم ساخته شوند .

گزارش درادامه مي افزاید که رئیس جمهورپاکستان خواستار آتش بس میان نیروهاي درگـیـر درافغانستان شده وتصریح کـرد که حکومت آینده افغانستان تحت نظارت سازمـان ملك باالشتراك نماینده گان همه احزاب واقوام افغانستان تشکیل گردد .

به اساس همین گزارش فاروق لغاري هنگام سخنـراني در پارلمان قرغزستان گفت که پاکستان ازهرراه حلي که مورد توافق رهبران و ملت افغانستان باشد حمایت وجانبداري خواهد کرد .

اقدام نظامی طالبان در

عملیات نظامي زده بودند خلع سلاح نموده وآنهارا ازمنطقه اخراج نموده وضمناً این عملکرد طالبان مبین این حقیقت است که طالبان درحقیقت نمي خواهند درافغانستان صلح تأمین گردد ازیکطرف همه روزه به همکاري هیئت پاکستاني که دراس آن جنرال بابر قراردارد به مزارشریف میایند و تقاضاي حل مسالمت آمیز بحران افغانستان را ازطریق مفاهمه ومذاکره مینمایند ولي ازجانب دیگردرجبهات عملاً اقدام به تحرکات نظامي مینمایند که ازاین مسئله استنباط میگردد که تحریك طالبان یگانه تحریکي است که مخالف استقرارصلح درافغانستان میباشد .

جنرال یوسف درادامه ضمن اینکه ادعاي طالبان مبني برتعرض بالا مرغاب وسایرمناطق ولایت بادغیس راعاري ازحقیقت خواند افزود که نیروهاي ماتوانایي نه تنها چنین تحرکات کوچك نظامي را دارد بلکه توانمندي دفع وطرد اقدامات بزرگ نظامي ازجانب طالبان رانیزدارد .

مزید برآن طبق اطلاع ما مردم هرات نیز آماده یك قیام عمومي علیه طالبان شده اند .

سخنگوي جنبش ملي اولین درگیري میان نیروهاي جنبش وطالبان را یك برخورد نظامي بسیارکوچك وانمود کرد وگفت که اگرعقل سلیم به رهبري سالم طالبان حکم کند باید طالبان کابل را غیرنظامي سازند وزمینه مذاکرات میان همه گروه هارا فراهم سازند زیرا تاهنوز فرصت دروست است تامسایل راازطرق مسالمت آمیز وازراه مذاکره ومفاهمه حل کرد درغیرآن بادرنظرداشت شواهد عیني طالبان باید بپذیرند که مردم دست به یك قیام عمومي علیه آنان خواهند زد .

جنرال یوسف درمورد وضع نظامي درجبهات اطراف کابل گفت : که برخورد هاي پراگنده ئي بوقوع پیوسته است ولي درارتباط به بمباران هوائي مواضع طالبان ازجانب طیارات جبت جنگنده جنبش گفت؛ که ما براین عقیده ایم که تازمانیکه مورد حمله کسي قرارنگرفته ایم برخوردمامسالمت آمیزولي زمانیکه مورد حمله واقع شریم باتمام قوت وامکانات ازخویش دفاع میکنیم .

سازمان ملل متحد

افراسیاب ختك ،رئیس مرکز مطالعات پشاور، عبدالبار ثابت ،انجنیرنصیر، داکتر رحیم پشتون یار شرکت ورزیده بودند .

سخنرانان خواهان انفاذ فوري آتش بس وتشکیل یك حکومت باقاعده وسیع تحت نظرسازمان ملل درافغانستان شدند وضمناً ازگروه هاي متحارب افغان خواسته اند تا اختلافات شان را ازطریق تفاهم ومذاکره باهم دیگرحل نمایند .

همچنان ازکشورهاي همسایه تقاضا شده که بجاي دامن زدن به جنگ جاري درافغانستان درجهت ایجاد صلح وامنیت دراین کشور کارنمایند درغیرآن اثرات منفي اوضاع افغانستان ودرانجام اثرات تجزیه افغانستان به کشورهاي منطقه نیزاثرمنفي برجاي خواهد گذاشت .

درادامه گزارش به نقل ازسخنرانان سیمینار مذکورگفته شـده است : که افغانستان همین اکنون بطور غیررسمي به دوحصه تقسیم شده است و اگر وضعیت فعلي ادامه یابد این کشور عملاً وعلناً بدوحصه تجزیه خواهد شد ووضعیت جغرافیایي منطقه نیز تغیرخواهد کرد .

په پکتیکا ولایت کی

اودافغانستان پـه بیلابیلو سیمرکي دغښوي له پلویانو سره هرارخیزي مرستي وکړي .

دیادوني ورده چي دالومري ځـل دي چي طالبان پخوانیو جهادي قوماندانانوته بلنه ورکري چي ددوي پـه صفوفو اوتولګیو کي وسلواله ونـنـده واخلي طالبانوپخوادتولو پخوانیو قوماندانانو اودغوي دمجاهدینو دبي وسلي کولو لپاره په لازمراتـداماتو لاس پوري کړي ږ .

ناربرت

سفروکړي چي په شمال غربي اوبادغیس په ولایت کـسـي دملي جنبش اوطالبانو دخواکونو ترمنځ جګړه روانه ده .

دفرانس پریـس دخبري آژانس دریوټ لـه مخي وبل کیږي چـي داتراوسه نده معلومه چي هرل به په خپل دي سفرکي کوم بریالیتوب ترلاسه کړي اوکه نه دپخوا په شان به داورند مسئله له سـوزو وکه پاتي شي .

باگذشت هر روز

درحمله هوایي دیگري که نیروهاي طالبان انجام دادند بمباران کلکان بود دربن حمله وحشیانه بیست نفرکه اکثر شان اطفال وزنان بودند به شهادت رسیدند . خبرنگاراني که ازمحل بمباران دیدن نموده اند مي گویند که لحظاتي بعدازحمله،مردم محل اجساد بیست نفر را اززیرآوار منازل مسکوني بیرون آورده بودند و مـردم درجستجوي اجساد دیگربودند .

به تعقیب ایـن حـمـلـه که شدید ووحشیانه خوانده شـده یك سخنگوي طالبانورکابل بسه مردم بیدفاع مناطق تحت کنترول نیروهاي دولتي هشدارداد هرگونه کمك مردم بانیروهاي مخالف طالبان باعکس العمل مشابه (بمباران کلکان) پاسخ داده خواهد شد .

الفادیکه ازین حمله هوایي طالبان جان سالم بدربرده بودند باخشم ونفرت میگفتند که: وطالبان ادعادارند کـه حکومت اسلامي میسازند . آیـسـا حکومت اسلامي موعود طالبان باکشتن اطـفـال و زنـان بـاگـشـت هرروز بروسعت وشدت جنگ ودرگیري افزوده مي شود. طي روز هاي اخیر از ولایات غربي کشور خبرهاي ضدنقیض درباره وقـرع درگیري هامي رسد . ولي گزارش هاي اخیر حاکیست که اوضاع درولایات بادغیس و هرات ناآرام ومتشنج است .

گرچه طرفین درگیـر هـردو مدعي پیروزي اند ولي درمورد وقـرع درگیري هم نظرائد .

منابع بیطرف ازغرب کشور خبرمیدهند که میان نیروهاي طالبان وجنبش ملي درولایت بادغیس درگیري خونین روي داده است .

درگزارش گفته شده که ابتدا نیروهاي طالبان باحمله برمواضع نیروهاي مقابل جنگ را آغازکردند . درساعات اول درگیري اخبرجانب متعرض موفقیت هاي داشت ،امابه تدریج نه تنها مناطق اشغال شده را ازدست داد ، بلکه ازولسوالي هاي قادس، جوند و مرغاب نیز رانده شد. آخرین گزارش حاکیست که جنگ خلیف درقلعه ترجریان داشته و گفته میشود نیروهاي جنبش درحرمه شهرسنگرگرفته اند .

درگزارش گفته شده که احتمال درگیري هایي درولایات دیگرکشور که نیروهاي طالبان وشوراي عالي دفاع افغانستان درمقابل هم قراردارند متصور است .

اگراینتصور به واقعیت گرویْد طرفین حتماً ازنیروي هوایي استفاده خواهند کرد که درآنصورت تلفات وخسارات وارده به جوانب درگیربیشتر ازپیش خواهد شود .

ددفاع دعالی

داجګړي سـري شوي اودجګري ښکیلي خواوي بریریل د پوره برلاسئ دعوه لري دطالبانو وباند وایي چـي دوي دبادغیس ولایت نیولي اوفاریاب په لورئي پرمختګ تـه دوام ورکري دي له بلي خوا دجنبـش ملي اسلامي منابع دطالبانو ادعا ردوي اوایي چي دوي په بادغیس ولایت کي دکوچیانو یوه وله چي دطالبانو له خوا تحریك شوي وه اویه لوموړي ولایت کي ئي ګډودي راولاري کړي په کلکه ځپـلي او دبالامرغاب سیمي ته ئي شیل څواکونه رسولي دي .

دطالبانو اوجنبـش ملي اسلامي دمنابعو داریوتونه ترلوسه کومي باوري منبع ندي تائید کړي.

دپاکستان

دجماعت اسلامي مشر قاضي حسین احمد ددي ټولو بندیزونو سره سره په آسلام آباد کي خپلي مظاهري یومسلم حق بللي اوله حکومت څخه ئي غوښتنه کړي چي دده دپلویانو مخه ونه نیسي .

له بلي خواحکومت وایي چي دجماعت اسلامي هدف له دي مظاهري څخه په ملك کي امنیٔ ده اوجماعت غواړي چي په مرکز کي خونړیو پیښو ته زمینه برابره کړي .

کابل طوری غیر

روزپنجشبه گفت : آفتاب شعبان میراني وزیردفاع پاکستان بـه چـین ، مخدوم امین فهیم وزیرکاروسکن به عربستان سعودي، انورسیف الله وزیر نفت به روسیه وترکیه وظفرهلالي به ایران فرستاده شده اند. همچنان جلال حیدر زیدي بـه آسیاي میانه رفته بود که برگشته است .

سخنگوي وزارت خارجه پاکستان دردیدارهفتگي باخبرنگاران دراسلام آباد ، باتذکرمطلب فوق اوضاع افغانستان رامبهم توصیف نموده گفت :« براساس اطلاعات ما، چنان معلوم مي شود که طالبان درمقابل حملات رقباي شان ایستادگي نموده ودربعضي مواضع آنها را عقب زده اند »

وي گفت غیرنظامي ساختـن کابل بیجابوده ودرگذشته هم چنـین کاري صورت نگرفته است .

وي افزود : ولي ما نمیخواهیم بااین پیشنهاد مخالفت کنیم . غیرنظامي ساختن پایتخت بایـد طوري تنظیم ومشخص شود که براي همهٔ جناحهاقابل پذیرش باشد .» وي گفت مامنتظرنتایج مذاکرات داکتر ناربرت هول باطالبان درقندهار هستیم .

به قول وي درجریان مذاکرات روز چهارشنبه میان جنرال دوستم ، جنرال بابر و داکترهول ، نمایندهٔ شوراي عالي دفاع افغانستان خواستار غیرنظامي شدن کابل گردید وتقاضا نمـود این شرط درمتن موافقتنامه درج شود .

وي درمورد تقاضاي فضل الرحمن ازدولت پاکستان مبني بربه رسمیت شناختن اداره طالـبـان ازجانب این کشورگفت : اسلام آباد باحکومت کابل طوري معامله مي کند که باادارات دیگري درپایتخت این کشورمیکرد .

وي گفت : اسلام آباد درارتباط به این موضوع منتظر عملکردجامعه بین المللي بوده و آنـرا تعقیب مي کـنـد . ولي نمیتوان حدس زد که جنگ تاچه زماني درافغانستان ادامه مي یابد .

وي درپاسخ به اظهارنگراني ایران نسبت به مداخلات خارجي درافغانستان گفت که پاکستان هم مخالف مداخلات خارجي درامورداخلي افغانستان است .

وي افزود جنرال بابر به هدایت صدراعظم و افغان سل (اداره مربوط به حوادث امور افغانستان) بعدازنشست شان تحت ریاست رئیس جمهور فاروق لغاري به افغانستان رفته است.وي گفت پاکـسـتـان درنظر داشت .

براساس مقررات بین الدول براي سفربابر به قندهار ومزارشریف ویزاي وورد به افغانستان راتهیه کـنـد امااینکار درشرایط کنوني آنقدر ضروري بنظرنمي رسد .

بینظیربوتو خواستار

بینظیربوتو صدراعظم پاکستان طي پیام کتبي ازاربکان خراسته است تاهمه گروه هاي افغان را جهت دستیابي به یك راه حل جامع معضله افغانستان به دور میزمذاکره فراخواند .

انورسیف الله خـان وزیرنفت وگاز پاکستان که منحیث نماینده بینظیربوتو به انقره سفر کـرده پیام صدراعظم پاکستان را به اربکان تسلیم کرده است .

وي درمصاحبه ئي باروزنامه انگلیسي زبان چاپ ترکیه « ترکش دیلي نیوز » گفته است: که اربکان آماده است این کارراانجام دهد .

هیچ گروه افغان

افغانستان اشاره نموده براین امر تاکید کرد که مسئله افغانستان هیچگاهي ازطریق توسل بـه زور حل نمي شود، مداخلات خارجي موجب وخامت اوضاع دراین کشور مي گردد .

رئیس جمهور ایران با ابراز تأسف عمیق ازادامه درگـیـري هـاي خونین درافغانستان گفـت : متاسفانه کشور همسایه ماافغانستان دروضعیت ناهنجار ومتشنجي قراردارد، جنگ هایي که تامدتي متوقف شده بود، دوباره آغاز وتشدید یافته است مسلمانان بجان هم افتیده، هرروز بر تعـداد کشته شدگان ومجروحین افغان افزوده مي شود .

رفسنجاني افـزود که در افغانستان اقوام مختلف بـا مظاهر گوناگوني مسلح وآماده دفاع ازخـود مي باشند هیچ یك ازگروه هاي افغان قادربه سرکوبي یکدیگر خود نبوده وبه تنهایي مشکل افغانستان راحل کرده نمي تواند، مخالفان طالبان حالا فشار را برکابل افزایش مي دهند، اگربازهم جناح هاي متخاصم بخواهند بحران را ازطریق جنگ حل نمایند ، ممکن نیست . عمدتاً مردم افغانستان مسلح بوده وحاضرنیستند که زیربار دیگران قرارگیرند .

رئیس جمهورایران مذاکـره و تفاهم رابگانه وبهترین راه حل قضیه افغانستان دانسته افزود که ایران طرفدار تشکیل حکومت موقت وبرگزاري انتخابات عادلانه وعمومي دراین کشـور مي باشـد تـا ازاینطریق، جنگ خانمانسوز کنوني خاتمه یابد وملیون ها افغاني کـه درکشورهاي بیگانه درحالت مهاجرت بسرمي برند بوطن شان عودت نمایند .

رفـسنجاني تصریح کرد که باتأسف ، نصایح صلحجویانه ما براي افغانها مؤثر نیفتاده،همه طرف هـا براي مصالحه علاقمندي نشان نمي دهـنـد ودخالت بیگانگان هم بربیچیدگي اوضاع این کشورافزوده است .

وي راجع به موضع امریکادرقبال مسایل موجود افغانستان گفت که برخورد وپالیسي راشنگتن ازهمه بدتر وانتضاح آمیزترمي باشـد ، امریکا دیگران را به تخطي ازحقوق بشـر سرزنش مي کند ، درحالیکه درخود این کشورحقوق بشر به پیمانه وسیعي نقض وپامال مي گردد .

آینده افغانستان

امیدواري هـاي ضعیفي براي افغانها پیداشد که باورود این گروه اگرچه آزادي مردم سلب میشود ولي لااقل صلح وامنیت در آینده نه چندان دورتامین خواهد شد . وقتي نیروهاي احمدشاه مسعود باحمایت مانور هاي دیپلوماتیك دولـت استاد رباني، روح تازه گرفتند و به حمله مقابل پرداختند . اکـنـون چنان معلوم میشود که آنها برمناطقي مسلط شدند که اخیراً آنرا ترك نموده بودند .

اتحاد نظامي میـان احمدشاه مسعود - استاد رباني و جنرال دوستم این مفهوم رامي رساند که جنگ براي تصرف تاج شاهي کابل و تسلط برتمام افغانستان شدت خواهد گرفت .

نیروهاي طالبان نمیخواهند ناظرصحنه باشند وموفقیت طلایي شان که به سختي آنرا بدست آورده اند تباه شود و به هدر رود ، بنابرین آنهـا هـم آخرین تلاش خودرابراي حـفـظ تسلط شان برکابل خواهند کرد .

بنابرین مرحله نهـایي ایـن بازي خونین نه تنها روبه اختتام نیست بلکه شدید وخونین مي شود.،و —

وضع جاري پاکستان را که درطول پانزده سال گذشته بانا‌آرامي ها وخشونت هاي شدیدي بخصوص درمناطق سرحدي شمال غربي مواجه بوده است، باچلنج هاي زیادتري مواجه خواهد کرد .

درصورت شکست طالبان درکابل، این گروه به مناطق نزدیك تربه سرحدات پاکستان رانده خواهدشد که درآنصورت به سنگربندي تازه وآغاز مجدد جهاد شان اقدام خواهند کرد .

اگراین گروه حتي ساحه اي راهم به نفع جانب مقابل ازدست ندهد ونیروي مقابل رادرموقعیت خودش متوقف سازد، بازهم اوضاع بهترنخواهد شد واین روند به معني پایان جنگي که به نفع هیچ کشور همسایه افغانستان هم نیست ،نمي باشد تلاش هاي دیپلوماتیك به سرپرستي نصیرالله بابر وزیر داخله پاکستان - گرچه خلاف معمول است ، به این مفهوم است که پاکستان هنوز هم ابتکار عمل درافغانستان را در دست دارد . دعوت براي تشکیل حکومت وسیع البنیاد درحالیکه طالبان به کابل مسلط اند، بجاست .

اسلام آباد پالیسي خودرا درهمین راستا تعقیب کند وبراستقرار صلح وامنیت مخلصانه تاکید نماید تا روزي فرارسد که قتل وخونریزي درافغانستان پایان یابد وافغانها بجاي کشتن یکدیگر، مقتولین خودرا دفن کنند وبازسازي کشورزیباي خودرا که ویرانش نموده اند، آغاز نمایند.

امریکا : طالبان

تصور کنند .

لي کولدرن مدیر دفترامورافغانستان، پاکستان وبنگله دیش دروزارت خارجه امریکا گفت : « طالبان نخواستند واردکابل شوم زیرا آنها میترسند باانجام این سفر نظریه حمایت امریکا ازآنها تقریه مي شود».

کولدرن افزود وي عازم سفري به جنوب شرق آسیا بود ودرین هنگام وزارت خارجه بعدازتصرف کابل بدست طالبان بتاریخ ۲۷ سپتامبر تصمیم گرفت هیئتي به پایتخت افغانستان نیز بفرستد . چون طالبان اجازه ندادند هیئت امریکا واردکابل شود، سفر یاد شده صورت نگرفت . بعداز لغو این سفر روابط امریکا وطالبان روبه وخامت گرائیده است .

کولدرن که روزپنجشنبه در واشنگتن پیرامون وضع حقوق بشر درافغانستان صحبت میکرد، گفت : « ایالات متحده هیچگاه، اداره طالبان را به عنوان یك اداره قانوني افغانستان به رسمیت نخواهد شناخت»

دریك انکشاف سیاسي دیگر طالبان روزپنجشنبه سه کشور منطقه - روسیه ، ایران و هند را به تخطي وتعرض علیه اداره خود متهم کرده اند.

این اتهام یك روز بعداز آن صورت گرفت که ایران وروسیه اعلام کردند که دولت تحت ریاست استاد رباني رامنحیث دولت قانوني افغانستان به رسمیت مي شناسند .

همچنان وزارت خارجه امریکا اعلام داشته که دولت ایالات متحده ازطالبان حمایت نمي کند . این درحالیـست که وسایل ارتباط جمعي این کشور معمولاً گزارش هایي را به نشرسپرده اند که ایالات متحده ازطالبان حمایت مي کند ومعتقد است که این گروه حکومت وسیع البنیادتشکیل میدهد .

اکنون چنان معلوم مي شود که درامریکا درمورد طالبان تصورات جدیدي درحال شکل گیري است ،بخصوص بعدازآنکه این گروه برکابل مسلط شد ومقرراتي راوضع نمود، مقامات رسمي امریکا ازروش این گروه انتقاد مینمایند . یك مقام وزارت خارجه امریکا به روز نامه واشنگتن تایمز اظهارداشته که «عملکرد آنها (طالبان) خیلي خطرناك معلوم مي شود ومانگراني خودرا درین مورد ابراز داشته ایم ». این روزنامه مي نویسد روسیه هند وایران باطالبان مخالفت داشتند ونگراني مقامات امریکایي صرف درین مطلب خلاصه مي شد که « پیروزي طالبان موجب بي ثباتي پاکستان خواهد شد .»

این درحالیست که چندي قبل هیئت امریکایي در اسلام آباد باطالبان ملاقات نمود قرار بود هیئت دیگري بخاطر مذاکرات بیشتر باسران این گروه وارد کابل گردد. خبرگزاري ها نیز گزارش دادند که هیئت امریکایي وارد کابل مي شود وموضوع بازگشایي سفارت امریکا درکابل ازجمله مسایلي بود که درصورت ورود هیئت به کابل مورد بحث قرارمیگرفت اما عملکرد طالبان اعتراضات بین المللي رابرانگیخت واین سفرهم به دلایل نامعلومي به تعویق افتاد .

روزجمعه سخنگوي طالبان درکابل درمورد سفر هیئت امریکایي به افغانستان خاطرنشان کرد که طالبان حاضر هستند هیئت امریکایي رااستقبال نمایند ، وي گفت ازجانب مابراي ورود هیئت امریکایي به کابل ، قندهار هیچگونه موانعي وجود نداشته وطالبان میخواهند باهمه کشورهاي جهان به شمول امریکا روابط نیك وحسنه داشته باشند.

مسائل جاری درآسیای

ذکر شده که ملیت آنها ازبك است و زیاد اصراري ندارند که برهویت تاجکي خودتاکید داشته باشند .

سازماندهي وتوسعه منطقه آسیاي مرکزي درشوروي سابق :

درپایان حکومت شوروي حرکت احیاي ملي درسمرقند آغازشد که به مردم اجازه مي داد گذرنامه خـود را از ازبکي به تاجکي تغییر دهند ویامدارس تاجکي بازگشایي شود ویا فرصتهایي براي مردم تاجك ایجاد گردد تا ازسطوح آموزش عالي برخوردار شوند. البته این حرکت زیاد فعال نماند وشاید علت آن نداشتن حمایت کافي ازسوي مردم بود. بسیاري ازمردم سمرقند بیشتر به مسائل عملي توجه داشتند یعني اینکه بتوانند یك زندگي راحت داشته باشند، از آموزش عالي براي فرزندان خود بهره مند باشند ،حال به هرزباني و چندان هویت ملي دراین گیرودارابراي شان مهم نبود . بیشترگفته مي شد که چون مردم درسمرقند و بخارا تاجك زبان مي باشند، این خودعامل بيّ ثباتي وضعیت فعلي ازبکستان مي باشد، امااین مسئله چندان مهم نبود که جمعیت تاجیك زبان این دوشهربه دنبال آن باشند، بلکه بیشترنگراني از جانب مردم تاجکستان است که معتقدند چون درسمرقند تاجك زبانها زندگي مي کنند، پس باید بخشي ازآنها باشد

بطورکلي همه منازعات دریك دوره زماني محدود ازسال ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۲ انجام شد ودرواقع این دوره اي بود ازعدم تشخیص سیاسي درآسیاي مرکزي که علت آن همانارائه سیاست پروستریکا ازجانب مسکو بود کـه درنهایت باعث فروپاشي شـوروي شـد و سازمانهاي مستقلي بوجود آمـد کـه مخالف سیستمهاي کمونیستي داخـل این جمهوري ها بود . درتمامي این اختلافات یك عنصرنژادي - قومي وجودداشت که یك گروه علیه گروه دیگر وارد کارمي شد که من تصور مي کنم دلیل اصلي مسائل قومي نبود بلکه بیشترسیاست داخلي منطقه بود. به ظاهرمنازعات برسرمنابع، زمین وآب بود بنحوي که یك قوم ویك گروه علیه دیگري وارد کار میشد، اما درنهایت عنصراصلي همان سیاستهاي داخل چارچوبهاي محلي آسیاي مرکزي بود. در خاتمه مایلم نکاتي را که براي دولتهاي آسیاي مرکزي حائز اهمیت مي باشد خاطرنشان نمایم، تاضمن درنظرگرفتن آنهابتوانند بسیاري ازآسیبهایي راکه در دوران شوروي به آنها وارد شده است، جبران کنند .

ابتدا تصور مي کنم که سازماندهي مجدد جوامع به نحوي صورت پذیرد که جوامع دراطراف محله هاي سنتي ومساجد دورهم جمع شوند تامجدداً ساختار هاي اسلامي جوامع تشکیل گردد، و بیشتر سعي شود که جوامع به خود وابسته باشند ویاخود همگوني داشته باشند تاباد‌ولت .

درزمینه مسائل هویتي به نظرمن براي دولتهاي آسـیـاي مرکزي مهم است که توصیفي ازهویتهاي گسترده ملي داشته باشند تـا هویتهاي کـوچـك داخلي وقومي .

مشکل عمده اي که درتاجکستان وجود دارد، قطبي شدن جمهوري است وباید بشدت تلاش شود تا اعتماد گروهها رادوباره جلب نمایند .

درازبکستان علائم کمي مثبت تر بوده است ورئیس جمهوري این کشور به ظاهرازاین ایده که گروههاي مختلفي در جمعیت ازبك وجرد دارد، تلاش براي ارتقاي هویت ازبك برهویتهاي ملي دیگر میباشد که این مسئله به طرق مختلف مشاهده شده است . همچنین براي توصیف فرهنگ ازبك به عنوان یك فرهنگ ترکي وانکاراینکه این فرهنگ سنتي ازبك تاحد زیادي وارد فرهنگ ایراني نیزشده است تلاش مي شود. ازآنجـا کـه فرهنگ آسیاي مرکزي ادغامي ناگـسـتـني ازدوفرهنگ ترکي وایراني است، چنانچه دولت ازبکستان ادغام این دوفرهنگ ازبکي راباهم بپذیرد، آینده ازبکستان مي تواند محکم و استوارترباشد .

مسابقه بزرگ

رنگریزي دیگري را خواهد گشود .

لذا نیازبه برقراري فوري آوربند بین گروههاي متحارب، تشکیل یك حکومت موقت ائتلافي در کابل واستقرار یك پروسه، سیاسي، انتخاب یك شوراي ممثل وانتقال قدرت به نمایندگان منتخب عرض اندام میکند .

برداشتن این گامها مستلزم تحمیل تحریم کامل تسلیحاتي و عدم مداخله، بازیکنان خارجي مسابقه، بزرگ درامور داخلي افغانستان است .